

Luceafărul

III

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **21** (652)

Miercuri, 2 iunie, 2004

„Așa cum nu contenește să o spună și să o repete fără rezerve de la revoluție încoace, Alexandru George nu-și arogă meritul de a fi luptat împotriva comunismului și nici de a fi fost oponent sau disident al regimului totalitar. Domnia sa își revendică doar titlul de *rezistent*, condiția de intelectual retras din orice competiție socială care presupune înregimentarea între edecarii comunismului.“

(Ștefan Ion Ghilimescu)

alexandru george

ion crețu

La începutul acestui an, peste 20.000 de artiști francezi, regizori, oameni de știință, avocați, medici și universitari au semnat o cerere prin care acuzau guvernul pentru faptul că duce un război împotriva inteligenței și instituie o stare de „anti-intelectualism“. Printre semnatori s-au numit filozoful Jacques Derrida, regizorii de film Bernard Tavernier și Claude Lanzmann, regizoarea de teatru Ariane Mnouchkine, Jack Lang, fostul ministru al Culturii și Cohn-Bendit, eroul mișcărilor studentești din mai 1968. Semnatorii scrisorii au denunțat „politica foarte coerentă“ de „a pauperiza și a fragiliza orice domeniu... considerat neproductiv, inutil sau disident.“

pag. 15

istorie literară

Generația lui Vulcănescu,
între spiritual și politic

adrian g. romila

conexiunea semnelor

Discursul feminin

mariana ploae-
hanganu

pag. 21

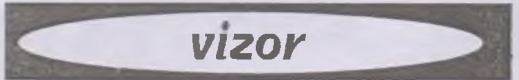

Foamea de prepoziții

horia gârbea

Deși am adunat cam multe kilograme, de multe ori nu pot să-mi controlez pofta de a mânca. Desigur, am felurile mele favorite, pe care îmi place să le și pregătesc. Numai că ele sunt, toate, tangibile, comestibile. Nu mi-a trecut prin minte să mănânc abstracțiuni, cu atât mai puțin elemente morfologice.

Sunt, se vede treaba, un caz izolat! În țara noastră, în care nimeni nu moare de foame, sunt totuși unii cărora alimentele comune li se par neîndestulătoare. Și atunci, ei halesc prepoziții.

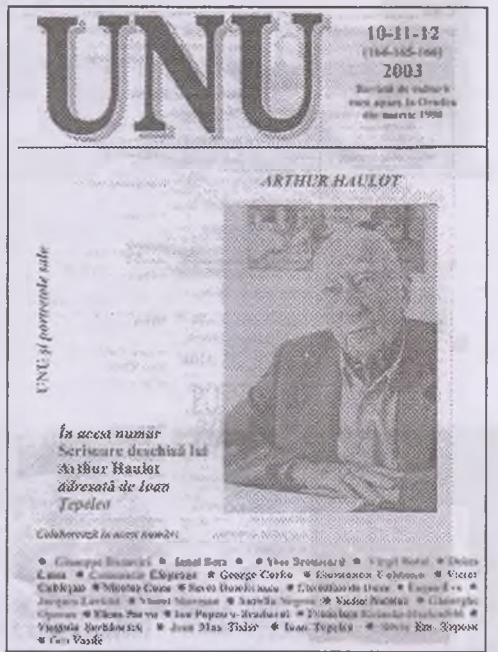
De ce? Poate pentru că sunt mai mici și nu se pot apăra. Sau pentru că, în grăba de a se îndestula, dumații mai reduși sunt mai simplu de înghițit: ca măslinile, chifteluțele, chipsurile, fursecurile. La fel și prepozițiile!

Există un pericol. Vădate și mâncate fără milă, prepozițiile s-ar putea să dispară și propun Parlamentului o lege de ocrotire a lor, precum cea pentru loștrițe și fazani. Deși avem în limbă destui „de”, „pe”, „pentru”, „din”, exterminarea lor continuă s-ar putea să ducă specia în pragul extincției.

De mult, de mult nu am mai văzut o firmă: „pantofi pentru copii” sau „croitor de damă”! Mi-e dor de ele! Acum se scrie doar „Pantofi copii” și „croitor damă”. Pe o tarabă din Obor răsare o inscripție din colant: „Adidași copii și adulți”. Poți crede, firește că adidașii sunt maturi și au fii și fiice. Carne nu e mai niciodată „de” vacă, nici telemeaua „de” bivoliță. Există doar „carne vacă” sau „carne porc”, respectiv „telemea bivoliță”. Ceea ce mai merge. În schimb „brânză vacă” sună ca o insultă. Ce vacă și brânza asta...! „Os porc”! Ce porc e osul din galantar.

De la inscripțiile manuale, scrise cu carioca, afișate pe rafturi și în frigider, prepozițiofagia se extinde la etichete tipărite, ambalaje, instrucțiuni de folosire și va ajunge poate la legile din Parlament. Apoi se va întoarce asupra limbii și ne vom trezi vorbind prin casă: „pune niște toast secară în prăjitor pâine ca să fac tartina pâine unt”.

În acest marasm al devorării prepozițiilor am răsuflat ușurat când am văzut că, după dispariția celor autohtone, ne-am gândit să importăm prepoziții pentru a reface specia. Astfel, pe fruntea unui troleibuz scria atât: „VIA UNIVERSITATE”. Inițial, desemnat cu moartea prepozițiilor, am luat-o de substantiv. M-am și gândit: ce bun o fi vinul din Via Universitate, fermentat poate în Amfiteatrul Odobescu. Apoi mi-am dat seama că e o prepoziție nouă, proaspăt adusă din Italia, ca un Chianti, ca să înlocuiască sărmanele noastre „prin” sau „pe la” din care n-au mai rămas nici oscioarele.

Revista aceasta este pentru Ioan Tepelea modul său de a se exprima sincer - și liber - într-o zonă în care șicanele se țin lanț în jurul său. Faptul că rezistă e un semn că nu se lasă învins. Nici nu poate să se predea, fiindcă n-ar fi în firea sa.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:
Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL
Cont în valută: 472161601590
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate sucursalele
RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă
în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

stelian tăbăraș

Semințe de scandal

Sintagma de mai sus - golită de orice înțeles figurativ - are deja o „explicație” în plan umoristic: e vorba de semințele mâncate balcanic (alții spun: „specific românește”) la meciuri și chiar la... teatru, ale căror coji sunt scuipate pe vecinul din față. Au apărut în comerț și semințe de dovleac ori floarea soarelui gata decorticate. Însă o vânzătoare „în stil vechi”, cu un coș plin de bomboane agricole, explică: „Or hi, da plăcerea nu e tot aia”.

Despre premiera, la Cannes, a filmului scurt *Trafic*, o moderatoare de la Prima TV a afirmat că e o „mare surpriză așteptată”. Doamne, la câte exprimări „surprize așteptate” să ne mai... așteptăm?

Dacă ne-am obișnuit cu apartenența (oare doar afectivă?) a unor crainici sportivi TVR la anumite cluburi - deși sunt plătiți din banii tuturor - încă nu ne putem obișnui cu înlocuirea în transmisie a unor necesare și suficiente date (cine joacă? Din ce parte a terenului atacă? Ce minut este? Cât este scorul?) cu o continuă „eseizare” a meciului de către unii cu pretenții de atotștiutori. Cei doi crainici (pentru unul singur ar fi... extenuant!) fac „aprecieri și presupuneri” despre tactică, așezare în teren - totul la concurență cu povești despre viața particulară (uneori indecentă) a jucătorilor. Vorbesc, la 0-0, despre „superioritatea netă” a unei echipe, ca în momentul următor, când laudatul *team* primește gol, să

tacă mâlc. Revin - a câta oară? - pentru reîntrirea în „era ceasornicului”. E atât de scump un cronometru plasat într-un colț al ecranului?

O „răspunzătoare la scrisori” de la un post TV internațional (emisiune îmbătrânită fără înțelepțire și devenită insuportabilă prin lungimea siropoasă) pronunță diletant și incult „Ana de Noaie” pentru numele Annei de Noailles. Culmea e că era vorba chiar de un răspuns la o nelămurire asupra subiectului Anna de (Brâncovan) Noailles!

Păstrând infantilitatea unor întrebări „nevinovate” adresate candidaților la Primăria Capitalei, domnul Cristian Tabără, altminteri cunoscut ca moderator cu bagaj cultural, a întrebat: „Care este primul spital construit în București?” Candidatul a răspuns: „Spitalul Colțea, construit de Brâncoveanu”. Afirmăția comportă cel puțin două corecturi: Brâncoveanu a construit „Spitalul brâncovenesc” - zidire românească renașcentistă, dărmată (să nu uităm curând întâmplările de acest gen!) din ordinul lui Ceaușescu. Ceva mai târziu a fost construit și Spitalul „Colțea” de către adversarii lui Brâncoveanu - Cantacuzinii (dacă nu ne credeți... verificați căutând în opera Annei de Noailles!). La răspunsul candidatului, precum într-un cântec de-al Marinei Voica, moderatorul nostru „tăcea, tăcea”.

Un candidat la postul de primar al unui sector a zis de două ori într-un minut *canalitate* în loc de *canalizare*. Atracție paronimică întâmplătoare?

Atunci când Adolf Eichmann, criminalul nazist, un simplu funcționar în fond, deși de un nivel înalt în ierarhia statului dictatorial, pentru aceasta nu mai puțin implicat în Holocaust, în ororile nefârșite ale Celui de-al Treilea Reich, avea să fie descoperit și trecut din Argentina la Ierusalim de către serviciile secrete israeliene, deci în 1960, Hannah Arendt, marea personalitate a filozofiei și sociologiei secolului XX, împlinea cincizeci și șase de ani. Era de o vârstă cu Eichmann, asistase la întreaga demență sângeroasă, ucigătoare, a unei vremi de alienare și inumanitate, se aflase printre primii teoreticieni care stabiliseră legăturile de cvasi-identitate între nazism și comunismul stalinist (**Originile totalitarismului**, 1951), studiate profund și extensiv sursele anti-semitismului dovedind, în toate domeniile abordate, o specială seriozitate, spirit metodic, capacitate de tratare exhaustivă a temelor. Nu este de mirare că, interesată firesc de cazul Eichmann, l-a cercetat cu atenție elaborând volumul său **Adolf Eichmann la Ierusalim sau despre banalitatea răului** - o carte pe cât de impor-

caius traian dragomir

tantă pe atât de contestată, supusă criticilor și disputelor. Marea și originala filozoafă a creat o adevărată nouă analiză ontologică a răului, precum și una a submisiunii: joncțiunea voinței criminale cu o tendință particulară la obediență a creat și ar mai putea crea cele mai grave, sfâșietoare, dezastre istorice. Poate fi, totuși, gândit răul în afara conștiinței criminale, prin simpla intrare în funcțiune a unui automatism comportamental, la nivel individual ori social? Nu este acesta un mod de a scuza, cel puțin până la un punct, măcar parțial, răul? Evident, Hannah Arendt nu avea cătuși de puțin o astfel de intenție, dar nu se poate spune că aceia care au criticat-o din perspectiva faptului că explicația sa ar deschide fie și o cât de limitată posibilitate a scuzei aveau dreptate.

Banalitatea poate atinge toate formele existenței umane, private sau colective - ea reprezintă desființarea sau diminuarea actului de individualitate; nemaexistând ca individ - sau existând încă, dar prea puțin, în manifestări rare, ori lipsite de semnificație - omul urmează calea care îi este dată dinafară, asupra căreia nu este apt să se exercite critic; poate deveni astfel, aproape involuntar, bun sau rău. Diversitatea întâmplătoare sau straniețatea nu este, pe de altă parte, echivalentă individualității care se remarcă drept rezultatul creativității; ea poate să nu reprezinte mai mult decât o simplă generare de entropie. Individualitatea - precum și creația care o induce - se constituie ca o distincție de natură să îmbogățească, idealul uman, conceptul de om (al unei culturi, al întregii istorii) și, implicit, principiul în seama căruia se alcătuiește universalitatea ființării noastre. Tolstoi spunea - în **Ana Karenina** - că toate familiile fericite seamănă, pe când cei nefericiți sunt nefericiți fiecare în felul lui. Creația, ca și actul de constituire a personalității, nu stă pe simpla diversitate - aceasta poate fi la fel de banală ca și uniformitatea. Nesupunerea la reguli poate să se dovedească tot atât de trivială precum supunerea oarbă la ordin sau la o condiție postulată social fără un autentic (eventual chiar și minim) fundament uman. Banalitatea răului este sigură - nu banalitatea este însă factorul explicativ al actului rău; ea poate, în egală măsură, să fie favorabilă producerii unui bine care nu mai constituie, în acest caz, meritul nimănui.

Care se dovedește a fi atunci, factorul favorizant al răului în societate, ca și în existența privată? Cred că este unul în fața căruia persoana - sau pur și simplu subiectul uman - rămâne în mult mai mare măsură apt de opțiune, capabil de critică, ușor de corupt și totuși liber de a nu se lăsa influențat negativ, alterat sufletește și spiritual. Într-o discuție asupra pedepsei cu moartea, am ascultat, acum câțiva ani, punctul de vedere al unui sociolog francez care mi s-a părut argumentul cel mai puternic împotriva acestei practici abominabile, care a degradat întreaga istorie a umanității și care astăzi încă aruncă o pată oribilă - și, încă mai mult, o îndoială - asupra spiritului, ca proprietate și particularitate atașate substanței umane. Punctul de vedere adus în discuție era următorul: pedeapsa cu moartea generează în lume o cultură a morții, un mod al existenței (dacă existență este aceasta) așezat pe utilizarea morții (iată: pe banalizarea uciderii, a faptului de a omori, a recursului la moarte și, implicit, la crimă). Continuăm - inclusiv din cauza persistenței acestei pedepse supreme, acolo unde persistă - să trăim sub semnul unei culturi a morții. Dacă vorbim de o cultură a morții, de ce nu am vorbi despre o cultură a răului, în general? Un anumit gen de cultură este însă o realitate aparținând categoriei conjuncturilor,

Despre banalitatea răului

circumstanțelor, al atmosferei - ea nu este o stereotipie comportamentală, ci un mod al percepției lumii, în fața căruia spiritul se poate ridica obiectiv și critic. Un funcționar care execută un ordin rău, eventual criminal, știe foarte bine ce face, el este deplin responsabil pentru faptele sale, dar se angajează pe o astfel de cale întrucât în cultura vremii un comportament condamnabil este perceput drept firesc, acceptat și propagat. Spre deosebire de o deformare social-educativă în sensul malefic, antieducativ, a membrilor unui sistem, o cultură funcționează ca un principiu mai puțin definit, producând însă influențe la distanță mai mare; tranziționând de la o ambianță la alta, ea este asemenea unui virus de acțiunea căruia te poți apăra, dar a cărui difuziune, contagiozitate, este sporită în aceeași măsură în care el manifestă o virulență mai redusă.

Adolf Eichmann a trăit într-o cultură a morții, într-o cultură a răului, într-o cultură a dezumanizării. În respectiva cultură s-au declanșat cele două războaie mondiale, au apărut regimurile extreme, au putut fi trăite cele mai grave catastrofe ale istoriei. Mult din realitățile acelor vremuri a dispărut acum; enorme evoluții - până la proba contrarie pozitive - au avut loc, dar, iarăși, o mare parte din cultura morții, a răului, a abuzului, a crimei, a antiumanismului, în care toate acele dezastre s-au produs, există încă, se extinde, găsește noi forme de a se exprima și infestază prezentul, viitorul, speranțele.

De la o cultură a calomniei nereprimate, până la aceea a crimei extinse, devenită genocid, distanța este nesemnificativă ontologic, distincția referindu-se doar la efect. Variantele extreme, precum și toate cele intermediare, nu sunt decât subcomponente ale amplei, apăsătoare, inacceptabile, ubicvitare culturale a răului. Este posibil, oare, ca omul să practice, să dezvolte și un alt gen de cultură? Acest alt gen de a fi al omului există și a existat totdeauna. Nu asistăm, acum sau în istorie, la demarcații culturale precum acelea, banale ca orice stupiditate, ale lui Samuel Huntington, ci la o intermisiune a culturilor. Până la urmă însă cultura morții, a răului nu este decât incultură, aceasta lipsă a culturii care refulează de pe toate canalele de actualități ale tuturor televiziunilor lumii. Dacă vom vorbi despre cultură în sensul elevat și pur, atunci ea este tocmai soluția împotriva demenței ca propagarea morții, a răului, a abuzului, a torturii, a degradării, a degenerescenței sufletești. Singure, adevăratele culturi, acelea ale marii istorii și ale tradiției, pot valora cu adevărat ceva, pe un drum spiritual al salvării.

Atacul la maestri

marius tupan

Pentru a-și verifica registru critic, un comentator tânăr trebuie să se exprime nuanțat asupra operei unui scriitor important, ne sugera profesorul George Munteanu la cursurile domniei sale, la Facultatea de Filologie din Capitală. Lecția a fost înțeleasă în diverse feluri iar, în ultimele decenii, cu o oarecare circumspecție. Nu puțini sunt aceia care cred că, negând și înlăturând ceea ce au validat alții, vor intra rapid în conștiința publică, făcându-și nume de iconoclaști. E adevărat, orice cultură are nevoie de asemenea insurgenți, iar la noi, cu atât mai mult, când se știe cum se făceau ierarhiile în perioada comunistă, stabilite uneori după criterii extraestetice. Funcțiile determinau topurile în multe situații. Regândirea și reasezarea acestora e un proces firesc, necesar într-o civilizație. Când se exagerează și se operează cu criterii politice, ajungem la rezultate ridicole. Judecățile partizane îl vizează uneori pe D.R. Popescu, care-i comentat în funcție de rangurile pe care le-a avut, nu de opera pe care a publicat-o. Chiar și Alexandru Ivăsiuc, coleg de generație și analist incomod, s-a simțit obligat să recunoască, la un moment dat, că **Vânătoarea regală** e o capodoperă. Aceeași opinie o întâlnim în Suedia și Statele Unite, și, probabil, în multe alte țări, pe unde a fost tradus romanul. Deși e recunoscut chiar de Marian Popa, adversarul său redutabil, ca fiind cel mai important critic al perioadei postbelice, Nicolae Manolescu are parte deseori de tratamente contondente, fără legătură cu contribuțiile sale literare. Fiindcă aminteam de autorul **Istoriei literaturii române de azi pe mâine**. Câțiva s-au grăbit să-i conteste scrierea cu vehemență, nefiind, de fapt, pregătiți să-i recunoască unicitatea și monumentalitatea. O situație bizară, dar, mai ales, hazlie, am întâlnit în cazul lui Ceazar Baltag. Fire sensibilă și om cu alese calități sufletești, autorul **Madonei din dud** a fost extrem de afectat când un june, al cărui nume a cam dispărut din circuitele literare, a scris o cronică demolatoare la un volum ce-avea să obțină premiul Uniunii Scriitorilor. Întrebat de ce a făcut-o, condeierul virulent a răspuns cu seninătate: „Trebuie desființate ierarhiile ce persistă de atâta vreme în literatura română!“. „Și crezi că tu ești desemnat să le rezolvi? Nu cumva canonul e rezultatul mai multor cercetători?“ La această întrebare n-a mai avut replică, dar plăcerea negării nu l-a părăsit, care, de fapt, l-a și condus spre periferia literelor, fiindcă foarte puțini i-au mai acordat credit după aceea.

Sigur, unii maestri ar trebui să fie încantați atunci când indivizi neliniștiți încercă să le diminueze meritele. Numai pomii cu multe fructe sunt bătuți de prăjini. Nimeni nu se va mai obosi să conteste textele unui Ion Popoștin sau Alexandru Raicu, fiindcă nu găsesc în ele vreo insulă artistică. Scriitorii medii, dar cu instinct literar, preferă să fie luați în seamă oricum, fiindcă pedeapsa cea mai aspră e tăcerea. Unii n-au nici măcar această șansă, oricât s-ar zbăte sau s-ar agăța de întâmplări favorabile. Într-un fel, criticii turbulenți și, nu în puține cazuri, huliganici, li se aseamănă. Vor să urce pe scenă în orice straițe, pentru orice manevre, altfel nu pot fi văzuți.

arina lungu

Memoria - între reflecție și reflexie

Trascenderea unei experiențe traumatizante presupune în primul rând recuperarea controlului asupra propriei memorii. Un regim totalitar pătrunde adânc în conștiința colectivă numai dacă reușește să impună indivizilor propria sa versiune asupra evenimentului public în general și asupra istoriei personale a fiecăruia dintre ei. Eficiența sistemului de autopromovare a regimului comunist poate fi evaluată în mod relevant abia în momentul depășirii acestei etape istorice cel puțin din punct de vedere strict cronologic. În direcția acestei necesare evaluări "de după" se înscrie volumul *Oglinzi retrovizoare. Istorie, memorie și morală în România*, un duplex care îi pune față în față pe istoricii Sorin Antohi și Alexandru Zub. Citi-torul devine astfel martorul unui dialog nonconformist, într-o ambianță familiară, care atinge însă probleme fundamentale ale societății românești contemporane, supuse în mod riguros unui filtru hermeneutic de mare complexitate. Dincolo de imersiunea în actualitatea românească, conversația propune o situație în context a unei experiențe individuale - aceea a istoricului Alexandru Zub - și a uneia colective - aceea a mediului academic autohton înainte și după era comunistă.

Această barieră conceptuală care divide istoria contemporană în două ere în aparență incompatibile, devine subiectul unei analize lucide, pertinente, care încearcă să se poziționeze dincolo de variatele sisteme convenționale de abordare utilizate anterior. Autorii remarcă, de comun acord, necesitatea unei priviri obiective, în consecință specializate, asupra istoriei recente, pentru a evita încărcătura emo-

cronica literară

țională inerentă discursului profan. Acumularea de date, mărturii, dovezi constituie doar etapa premergătoare unei evaluări de ansamblu a situației, în vederea stabilirii unor concluzii viabile, eliberate de tensiunea momentului și în special de impulsul culpabilizării. Analiza istorică nu exclude stabilirea gradului de responsabilitate al actanților, însă nu se reduce la impunerea unei viziuni monolitice asupra realului. Din acest punct de vedere, relațiile participanților direcți reprezintă defalcări subiective ale unui eveniment, care nu pot fi echivalate cu semnificația lui generală: "totul arată, până la urmă, ca un fel de caleidoscop, în care, mișcând instrumentul, obținem imagini diferite. Se asociază aceleași lucruri în chip divers și îți dau o priveliște la care nu te așteptai, una ce pare incompatibilă cu ceea ce știe altul, mișcând propriul caleidoscop, iar asta nu înseamnă că imaginile respective nu sunt reale, verosimile. Imaginea de ansamblu presupune, de fapt, o examinare din foarte multe unghiuri, din puncte de vedere diferite, la niveluri diferite." (A.Z., 51)

Această abordare aduce în discuție problema relativismului istoric, care se menține în centrul dezbaterilor academice europene. Alexandru Zub subliniază caracterul "real" al experienței individuale, chiar în cazul unei distorsionări involuntare a imaginii de ansamblu. Prin însăși figura caleidoscopului, istoricul ilustrează deplasarea accentului, în interpretarea unui eveniment, de la variatele perspective personale la sinteza care reprezintă, în rândul ei, rezultatul unei viziuni subiective, din moment ce presupune un efort de selecție și analiză. Tendința de a tolera intersectarea cât mai multor perspective este complementară, în viziunea sa, cu imperativul de a construi o imagine finală coerentă, centralizată. În concluzie, relativismul trebuie compensat printr-o anumită doză, moderată, de esențialism, care reprezintă, în ultimă instanță, punctul de plecare al oricărui demers hermeneutic.

Trecând în revistă variatele tipuri de sinteză

dezvoltate pe marginea mecanismelor represive ale regimurilor totalitare est-europene, Alexandru Zub ajunge la concluzia că acestea pot fi subsumate câtorva categorii generale. Pe de o parte, istoricul identifică un discurs "negru" (49), centrat pe caracterul absurd, kafkian al detenției, dezumanizarea ireversibilă a definițiilor și torționarilor în egală măsură. Pe de altă parte, se poate vorbi de o perspectivă spirituală, care pune "accentul pe împlinirea individului în condiții limită" (49). Recluziunii îi este asociată o semnificație creștină, care conferă în același timp o teleologie adecvată, transformând tragedia într-o etapă coerentă dintr-o ascensiune dinspre imanenț spre transcendent.

Istoricul refuză identificarea cu oricare din aceste perspective, pe care le consideră, într-o anumită măsură, parțiale, trunchiate, din moment ce exclude posibilitatea unui punct de vedere intermediar. În ambele cazuri, accentul cade asupra caracterului excepțional, ex-centric - ieșit din orbita cotidianului - al acestei experiențe. O abordare nuanțată relevă însă, în opinia lui Alexandru Zub, menținerea unei anumite doze de "normalitate" în orice situație limită. Refuzul de a adopta tipare convenționale, de a divide actanții în victime și călăi, trădători și eroi este justificat tocmai de încercarea de a aplica o grilă de interpretare tolerantă, deschisă, și experienței personale.

Persistența acestei "normalități", în cazuri grave de lezare a sistemelor sociale și axiologie ale unei colectivități constituie, de altfel, concluzia mai multor studii antropologice recente. Violenta poate deveni la rândul ei o stare de „normalitate“, în momentul în care este echivalată cu familiarul, cotidianul. O experiență este privită ca traumatizantă în măsura în care intervine subit în cursul vieții unui individ, marcând transformări profunde, greu de anticipat. Cu toate acestea, repetarea într-un ritm previzibil a unor astfel de experiențe are drept consecință modificarea percepțiilor individuale, dar și a mentalității colective. Ca rezultat, trauma nu mai este resimțită ca „eveniment“ în sensul noutății absolute, al calamității, ci devine parte a ordinii existențiale.

Un mecanism similar justifică încercarea deținuților de a accepta „doza de normalitate“ a încarcerării, în pofida consecințelor ei devastatoare asupra propriei structuri fizice și morale. Această acceptare este condiția menținerii echilibrului psihic, din moment ce sistemul nervos nu ar putea rezista presiunii exercitate de o experiență traumatică prelungită *ad infinitum*. Alexandru Zub sugerează în acest sens posibilitatea adaptării la o situație-limită, o adaptare cu inevitabile limite, dar care face posibilă receptarea nuanțată a unei experiențe încadrate, de regulă, în tipare maniheiste. Spectacolul naturii umane continuă să se desfășoare în orice condiții, iar analiza diversității reacțiilor individuale la anumiți stimuli se poate dovedi extrem de relevantă din punct de vedere antropologic.

Cu alte cuvinte, detenția, cu precădere cea suferită în condițiile unui regim totalitar, se impune ca un spațiu de sine stătător care nu poate fi examinat cu instrumentele „normalității“ general acceptate. În acel mediu claustrofobic, însăși percepția ontologică se modifică, iar perspectiva exterioară trebuie în permanență dublată de o perspectivă din interior. Un factor care contribuie la proiectarea individului încarcerat într-o altă dimensiune a existenței îl reprezintă, în opinia lui Alexandru Zub, restricția totală asupra oricăror legături cu societatea de dincolo de zidurile închisorii. Viața desfășurată „sub pecetea secretului“ (51) condamnă indivizii la o evadare din istoria personală, ce se transformă într-o succesiune de pagini albe care urmează să fie completate, eventual, în momentul eliberării. Detenția este astfel echivalată cu o ieșire din timp, o rupere a tuturor legăturilor cu celălalt. Caracterul formativ al acestor relații, importanța lor în modelarea personalității, face ca absența lor să diminueze încrederea în sistemul axiologic individual și, prin extensie, să faciliteze manipularea psihologică a indivizilor.

Secretul în care sunt învăluite arestările - confuzia care domină în cazul lui Alexandru Zub, ce constituie, de altfel, un tipar ușor de recunoscut - este contrabalansat de caracterul public al proceselor și denunțurilor. Toate aceste aspecte ale strategiilor represive dezvoltate de sistemul totalitar reprezintă, în ultimă instanță, variate modalități de intervenție în mecanismele memoriei colective. Sorin Antohi subliniază atenția deosebită acordată de Securitate oricăror activități legate de cercetarea istorică. Devine astfel evident că a deține controlul asupra istoriei devenise sinonim cu a deține controlul asupra societății. Cel puțin în acest sens, liderii comuniști erau profund conștienți de importanța identității culturale a indivizilor. Dezvoltând acest raționament, istoricul ajunge la o concluzie oarecum paradoxală: „Dispariția referințelor culturale-istorice (cel puțin dispariția lor din mintea generațiilor tinere) era o condiție - mi se părea pe vremea aceea - pentru dispariția sistemului de propagandă național-comunistă“ (118).

Astfel, degradarea sistemului de învățământ și, în special, a studiului disciplinelor socio-umane, ar fi putut avea consecințe pozitive în ceea ce privește formarea sistemului de valori al tinerei generații. Istoricul constată însă că această tendință s-a perpetuat în mod dezastruos și după 1989, degenerând într-o „formă sinucigașă de conștiință istorică, prin care țara își șterge propriul trecut, sau, mai curând, revine la memoria colectivă a vulgatei, la rândul ei

sinucigașă, pentru că ne exclude din Europa, ne închide, ne izolează.“ (118)

Existența unor școli de gândire concurente fragmentează istoria națională într-o serie de „trecuturi utilizabile“ (117), iar în cazul României, discursul propagandistic comunist a impus în conștiința colectivă un „trecut monolitic, organizat teleologic... conform categoriilor unui marxism vulgar“. Imagini ale acestui trecut se perpetuează în discursul naționalist tradițional, așa-zisa „vulgată națională“, constituind punctul de plecare pentru pascismul promovat de anumite grupuri din societatea românească actuală.

Tendința opusă însă, la fel de nereproductivă, este aceea a autoflagelării, a unei reconsiderări totale a valorilor autohtone în favoarea celor occidentale. În mod evident, cele două direcții antagonice sunt complementare, deoarece se susțin reciproc într-un mecanism de tip bumerang.

Cercetarea istorică actuală ar trebui, în consecință, să introducă „pe piața discursurilor publice din România o nouă viziune despre memoria colectivă, una modernă, plurală, una care să nu fie direct dependentă de ideologia național-comunistă“ (112) în mod incontestabil, recuperarea memoriei constituie o condiție esențială pentru revenirea „întru normalitate“ a oricărei societăți supuse unei experiențe traumatizante, însă nu trecutul, ci viitorul trebuie să domine discursul istoric al unei națiuni.

Esența acestui volum ar putea fi rezumată, în consecință, în cuvintele lui Alexandru Zub: „Societatea trebuie să țină minte că te uiți în oglinda retrovizoare tocmai pentru a merge înainte... Acesta este rolul pe care istoria și istoricii îl au într-o societate modernă.“ (135).

Tăios, prin fumul trecutei vieți

**bogdan-alexandru
stănescu**

Bag seama că nu trăim într-o lume frumoasă, sau măcar acceptabilă. Lumea pe care o văd eu creionată în literatura tinerilor seamănă cu unele dintre cele mai negre coșmaruri imaginabile. Nu reușesc să gătesc un portal, o cale de trecere spre celebra „luminiță“... E o infuzie agresivă de negru („noian de negru“), un tratament agresiv cu anticorpi... De la Domnica Drumea, Ruxandra Novac, la prozele lui Dan Lungu, peste tot aceeași disperare cu greu ținută în frâu de, în fond, niște tineri... Ar trebui să ne dea de gândit faptul acesta: tonul apocaliptic al acestor scrieri, mizeria din care se naște o viziune textuală comună, toate fac ca celebrele bube, mucegaiuri și noroaie să pară o simplă joacă...

„pentru oasele ce ne vor spinteca/ burduful pieptului tăioase și precise precum/ cuțitele electice din abator și pentru/ oamenii izbiți de camioane și creierii lor căzând uimiți/ pe asfalt și băltind ca niște melci putrezi/ și-atâtea orașe de oameni/ și-atâția kilometri de pivniță și/ kilometri de șobolani sabotându-ne/ rozându-ne țevile urcându-se pe pieptul nostru/ când dormim și apăsând din răspuțeri/ și care după aceea vor fi încă aici/ privindu-ne hoiturile cu ochișori veseli/ ar trebui să fiu mai violent/ chiar dacă nu-i atât de ușor cu toată/ nemâncarea și jegul și prietenii beți/ care-mi scrâșnesc în urechi și vinul/ care mai fermentează în mine...“. Avem de-a face cu un debut, un debut care descătușează atâtea mizerie și urâtenie, atâtea depresie, încât nu știu cum ar trebui să reacționez: să apreciez impetuoșitatea verbală, forța cu care șuvoiul acesta de mizerie izbește mintea, sufletul, retina, sau s-o resping pentru a mă apăra, din pur reflex de conservare?

„urechile-mi țiuie de greață precum alarmele de probă/ care pe vremuri trezeau din somn un oraș/ de mult soarele a dispărut prăbușindu-se/ ca o rață-mpușcată/ poate am să adorm și n-am să mai fiu cine știe/ spălat împrăștiat stors hidratat îndopat/ cu vitamine și steroizi n-or să mai fie nici speranțele mele...“ Poezia lui Bogdan Perdivară își trage sevele și autenticitatea dintr-o realitate, atât interioară, cât și realist-obiectivă. Aici se află tragedia semnalată de cărțile acestor tineri: nu este nimic inventat, arătat, poetizat. Tot ce ne șochează într-un asemenea volum de versuri, cum este **Kilometri de pivniță**, despre care vorbim astăzi, toate elementele disparate aranjate într-o nouă combinație, totul este identificabil în viața noastră. Când naturalismul acesta (putem vorbi despre noul naturalism românesc?) întâlnește „terenul“ adecvat, se naște un monstru, un hibrid poetic precum cel despre

care vorbim. Potențarea urâtului și transformarea lui în sursă pentru un protest deloc mascat... Aceste volume (îmi cer scuze autorilor pentru că îi comasez într-un mod atât de brutal și de ne-profesionist) sunt strigate de disperare: iată ce simt și iată cum arată lumea văzută de tinerii anilor 2000 pe frumoasele și mănoasele plaiuri mioritice...

„atât de liniștiți mai ales seara/ ne așezăm împreună să ascultăm cum cade/ zăpada de pe acoperiș/ cu bufnet greu de găleată scăpată-n fântână/ atât de disperați aruncăm pe geam sticle/ cu mesaje pe care am încetat să le înțelegem/ chiar noi departe în largul grădinii/ și totuși nimeni nu vine să ne salveze/ să ne dezăpezească gardul cu plugul/ și totuși nimeni deși zilnic strigăm hai odată// suntem atât de prieteni încât/ precum cei căsătoriți de mult timp/ am ajuns să ne asemănăm ca niște/ femei închise într-o cameră cărora menstruația/ le vine la aceleași soroace friguroase de o vreme/ pereții ruginesc și se strâng poate/ vom ajunge să ne iubim.“

Universul acestei poezii seamănă cu un spațiu concentraționar, pereții umezi ai celulei (ai pivniței) palpită organic, monstruos, se strâng sufocant în jurul celui condamnat la o existență în reclusiune. Semnalele pe care lumea le trimite acestui receptor (ce pare că privește un petec de noroi printre zăbrele) trec printr-o suită de metamorfoze, își anulează condiția până la a și-o inversa. Un element aparent comun se transformă în pretext, în generator de imagine și situație: „izul de transpirație amestecat cu odicolon și/ destulă vreme am rătăcit pe coridoare străine/ m-am agățat de pereți ca un piercing de buză/ cerând ajutor cu voce scăzută târându-mi corpul/ cu greutate am devenit/ suma unui spermatozoid ajuns la deplină conștiință/ am ajuns dumnezeu/ săru-mâna mama mea săru-mâna tatăl-meu.“

Impetuoșitatea verbală, vârtejul de imagine-idee-impresie, nu înlătură însă luciditatea creatoare, un „vârtej controlat“. Poezia aceasta se naște din melancolie autentică, din refuz al „datelor“, din protest simțit... Îmi place cum scrie Perdivară, ba chiar am sentimentul unei întâlniri, a unei suprapuneri de decupaje, cum mi s-a mai întâmplat doar la **Dansează Ianuș...**

„dacă nu ești atent în partea asta de oraș/ se închid și nonstopurile./ în bucătărie prietenii mei fumează/ și râd/ își întind pe toată

„Încet-încet o să ies de aici
bcjt ca un tricou fufat din second-
hand și îmbrăceat
pe sub haine o să-ntorc spatele la
tot frigul și la toate
neajunsurile plapumei o să mă
strâmb de-afară
o să le strig cuvinte urâte apoi o să
fug înăuntru
triumfător și-ngrozit
(lângă peretele galben ștefan
azvârle câte o carte în sobă
se-ntoarce spre noi și ne spune «v-
o recomand cu căldură»)
(Bogdan Perdivară)

fața gurii/ ca pe niște creme de față. Uneori/ crește ceva încet/ odată cu părul/ chiar prietenilor încep să le tremure mâinile./și fumul pătrunde tremurat/ pe sub uși. Atunci/ îmi târâsc spre casă/ picioarele ca pe niște tovarăși răniți// pentru asta/ nimeni n-o să-mi dea «virtutea militară».“

Într-adevăr, nimeni n-o să-i dea „virtutea militară“ lui Perdivară, nici pentru „târârea picioarelor ca pe niște tovarăși răniți“, nici pentru acest volum de versuri, dar, cel puțin din partea mea, are toată încrederea...

Iar despre fondul empatic în care se întâlnesc scrierile tinerilor, problema ar trebui

cronica literară

analizată într-o eventuală **Istorie a literaturii** de după 1989, după cum ni se promite din ce în ce mai insistent.

„am auzit tristețea smiorcându-se/ frecându-și ochii cu pumnii osoși/ am tras pe nări depresia mirosul ca de zarzavat putred/ am văzut zile când diminețile nu mă mai intimidau/ când moartea din mine se mișca în stomac doar un pic/ și mă gândeam c-o să plece și nopți întregi/ când îți mozoleam sânii cu poftă îți duceam/ la gură țigara să-mi iau doza și eu/ aproape auzeam fericirea bâzâind ca un bondar uriaș/ mi-am urât creierul ca pe un tatuaj urât...“

Fumul acesta, care e lumea lui Perdivară (cât de „neserios“ îi e numele în comparație cu expresionismul edulcorat al **Kilometrilor**) se insinuează în suflet cu „talentul“ unui șarpe și explodează cu violența unui atac de panică: „până la urmă fetiță/ am îmbrățișat picioarele scaunului/ mi-am așezat încetșor capul/ confuz ca un sinucigaș care/ disprețuindu-și venele scrijelește/ pe tăblia mesei cu briciul/ în urechi cu râsu plânsu și vomitu/ am adormit somnul acela adânc de soldat în planton/ mi-am spus doar o clipă și trece (pe obrazul meu cenușiu/ luminile orașului se aprind una câte una)“.

Încordarea sentimentelor

Am avut șansa ca, prin meserie, să întâlnesc artiști de deosebită valoare, potențată și de calități omenești pe măsură. Printre ei, printre cei care nu se pot uita pentru că impresiona de la prima vedere, se numără și Mihail Crama. L-am cunoscut la Radio, în toamna lui 1987, când l-am invitat la emisiunea "Scriitori la microfon". A acceptat invitația imediat, deși nu se afla printre cei curtați cu asiduitate de colegii de atunci. Am întâlnit un Domn în sensul adevărat al cuvântului, cu ușoară morgă moștenită din vremuri apuse, politicos, ușor distant, citindu-și poeziile într-o manieră aparte, puțin prețioasă, punând în evidență dicția și frazarea conformă ideilor ce se succedau întotdeauna în ritm alert, dând densitate maximă fiecărui vers. După ce ne-am mai întâlnit, după ce m-a onorat invitându-mă acasă și am vorbit mai multe, am înțeles că răceala sa era aparentă, sufletul fiindu-i deschis spre prietenie și afecțiune. Mă mândresc de altfel cu rânduri de apreciere primite după cumplitul accident suferit. Poate cândva le voi publica, deși valorează foarte mult pentru mine, în forma din 1993, scrise de mâna poetului. Era un artist conștient de valoarea lui, dar nu făcea caz din asta, îi erau străine, din câte am simțit, invidia, goana după onoruri și premii, deși acestea nu l-au ocolit. Ar fi avut încă de spus destule, căci salutase cu entuziasm evenimentele din decembrie '89. Cred că mai ales în proză, cititorii ar fi avut parte de surprize, romanul **Singurătatea din urmă** deschizând un drum pe care a intrat apoi, cu triumf bine regizat, Mircea Cărtărescu. Poezie a scris până în ultimele zile, iar în 1995, Editura Eminescu îi publica ultima carte. Despre ea, pentru că îl reprezintă bine pe Mihail Crama, cel ce a forțat, fără voie intrarea în legendă, câteva cuvinte.

Copil la curțile române - predat la editură în 1993 - a apărut deci abia în 1995, într-o frumoasă prezentare și o elegantă copertă semnată de Daniel Nicolescu. Din păcate, gestul editurii, de a-l publica postum pe Mihail Crama a fost umbrat de pierderea unei file, chiar cea dintâi, care cuprindea o dedicație către Regele Mihai. Probabil că dacă Ministerul Culturii nu subvenționa apariția, cititorii ar fi văzut și cele câteva rânduri elocvente pentru credințele și speranțele scriitorului.

De la prima la ultima filă a cărții se instalează o anume atmosferă, o anume stare artistică, o bine strunită încordare a sentimentelor, totul prins în strofe și ritmuri sincopate. Fiecare vers are o rezonanță specială, trimițându-și semnificațiile dincolo de forma materială a cuvântului, așa cum între o bătaie și altă a unui clopot reverberațiile umplu un întreg spațiu fizic și afectiv. Tematic, volumul nu diferă mult de ultimele două anterioare. Lipsește lirica de dragoste, dar apare speranța în izbăvirea individului și a țării. Sunt câteva piese scrise în vremea evenimentelor din decembrie '89, foaia de febră a ceea ce simțea atunci omul și scriitorul, căruia i s-au hărăzit ani de cumplită suferință

spre finalul vieții. De aici poate, când glosează pe marginea trecerii ireparabile a timpului, Mihail Crama își consolidează părerea că libertatea a venit prea târziu "ca o inutilă ploaie-n deșerturi", veacul fiind al tragediilor și al destrămării. Poetul își presimte moartea, "un frig pregătitor pentru toate", viziunea ajungând la scară universală. "Începe căderea oceanelor lumii!" notează într-o variantă a poeziei **Oul**, iar în alt loc dezvoltă ideea în acorduri de marș funebru: "S-apropie jertfa rupeii de noi/ Aduceți oi, berbeci din șesul de departe/pe plaiuri, sus, lângă slăvitul domn./ un buciom peste văi să sune./ și tot ce-aveți aduceți către somn" (**Jertfa**).

Singur, uitat parcă și de Dumnezeu ("Cum de-ai putut să mă lași/ în frigul acesta enorm?" citim în poezia **N-ai venit**) el are totuși un reper: tatăl. Motivul, des întâlnit în întreaga creație a lui Mihail Crama (și în roman, bineînțeles) îi prilejuiește reușite artistice cu totul deosebite.

În **Elegia magna** tatăl este acela care "deschide ușile lumii", iar în **Autobiografie** i se spovedește retrăind totul: "Uitare, tată.../ Cum a fost, cum n-a fost./ am înghețat în drumul către soartă". Aceasta este **Autobiografia** scrisă de Mihail Crama. Trei versuri care tind spre genialitate. Opinie evident strict subiectivă. La același nivel se situează și poemul **Roata**, axat și el pe motivul tatălui absent în lumea reală, dar statornică prezență în aceea care urmează: "Ce singur - și cum!/ Atâta drum!/ Am înghețat. Dă-mi mâna, tată!" Tatăl rămâne deci unicul sprijin în apropiata apocalipsă: "Plesnesc apele lumii -/ O, Doamne./ iată-mă-ntors cu capul spre sud -/ Ce friguri, ce spaima, ce singur!". Aceste tragice ecouri amintind de Bacovia sunt spectaculos contrabalansate de o timidă înseninare bazată pe inevitabila întoarcere, pe mântuirea care se va produce: "Mă-ntorc; m-așteaptă/ deci. Mă voi întoarce/ mult mai bogat decât am fost vreodată./decât în ziua trecerii și deci..." **Atunci**, în **acel** moment se va înfățișa Poetul. Mihail Crama reia și el tema *exegi monumentum*, suprema consolare a fiecărui artist: "Și strâmb acum, adus de spate./ca-n învieri, ca-n pulbere, ca-n drum./ la poarta Ta, înțepenit, voi bate - / cerșesc azil: atât: pe jumătate./ în timp ce marea mea posteritate/va crește-n fața porții Tale ca un fum" (**Poarta**).

Copil la curțile române mi se pare una dintre cele mai tulburătoare cărți de poezie tipărite în ultimii ani de după 1990.

(Iviu grăsoiu)

Patosul oglinirii

Desprins în mare măsură de avântatele însăilări verbale specifice unui teribilism al începuturilor, Horea Muntenus pare a se apropia, cu prudența și discernământul unui profesionist în continuă devenire, de reflexivitatea încă ardentă, tratată vizionar și transformată în factor de ambiguitate a limbajului. Ultimul său volum, **Pythia** (Editura Etnograf, Cluj-Napoca, 2004) răspunde unei tendințe de aprofundare a emisiei lirice și de extindere a mijloacelor de expresie spre un retorism conceptualizat arhaic.

Fascinația rostirii se întemeiază aici pe

configurarea temei adorației în strălucirea marmoreană a mitului. Poetul omagiază spațiul Eladei eterne, univers livresc, sapiențial, într-un proces de construcție menținut mereu aproape de „metrica întrebărilor“, cu rezultate dintre cele mai neașteptate. De fapt, direcția adorației se îndreaptă spre „eternul feminin“ întrupat în Pythia, „o femeie frumoasă/ Îmbrăcată în solzi“ (contopirea Pythiei cu șarpele Python ține de instituirea de către Apollo a jocurilor pythice și poetul glosează expansiv pe suprapunerea motivelor) de unde impulsul frazării ludice în oglinda timpului devine permisiv, primind pe alocuri o anume grandoare.

Volumul cuprinde două cicluri, din nefericire, inegale ca număr de poeme și interes, ceea ce prejudiciază întrucâtva echilibrul structural avut în vedere, axat pe o evidentă tehnică a oglinirii. În **Cartea de nord** (e vorba despre numai 22 de pagini - supraestimare specifică poezilor declamative) sunt approximate portretistice fețele Pythiei, preoteasa (sau preotesele) de la Delfi, posedată de duhul

galaxia cărților

lui Apollo. Sunt adunate în acest simbol generic incipituri, secvențe ale inițierii și învățaturii, starea de transă în timpul inspirației (cum să nu-i închine imnuri poeziei!) dar și delirul iubirii. Adorația primește semnificația unei călătorii complinite spiritual în declamația exaltată a eului liric: „Cu tăpile goale plec după tine! Pythia! / Să mă înveți din nou să vorbesc“ (**VIII**). Poetul oficiază, empatic, „un ritual al transei“ (**II**) în contradicție cu cerebralitatea rece, țintită și anunțată în titlul ciclului.

Tonalitatea vag meditativă și descriptivismul de factură livrescă sunt praguri necesare încadrării temei peste care irumpe apoi retoric vocea poetului în ditirambii preamării. Poetul își exercită cu succes vocația imnică: „Despre Lumina și despre Severitatea Zeului - zălog Luminii - scris-au poeziei/ Dar despre tine iubito atunci când dintre cuvinte ți-au făcut trup/ Au greșit și au plâns pe armele reci lipite de tample“ (**IX**).

Evocarea Pythiei din perspectiva unui „nebulos nord-tracic“ ascunde semnele unor căutări echivoce în mitologia imaginarului trasată de poet. Aceste indicii ne sunt revelate, apropiate, actualizate (deci demitizate) în **Cartea de sud** (12 pagini). Prefațatorul volumului, poetul Mircea Vaida-Voevod, căruia îi aparține și imaginea referitoare la locația nordică, a contras perspectiva din care privește și se manifestă eul liric în acest ciclu în sintagma „un cearcăn mediteranean“, ceea ce subliniază o dată în plus intenția de a pune față în față cele două poeme complementare. Paradoxal, cel de al doilea ciclu nu are substanța tensionat-enigmatică promovată la început.

Partea de interes din volumul **Pythia** de Horea Muntenus este tocmai zgândărirea mitului și efectele ce decurg din această curioasă construcție, ambițioasă sau numai accidentală, rămâne de văzut. Nu e mai puțin adevărat că experimentul în cauză atrage atenția asupra unei maturizări începute sub promițătoare auspicii. Cerul Eladei se arată și de această dată generos zborului imaginativ al poezilor.

(adrian Țion)

După un volum de *dezeseuri*, Valentin Tașcu ne propune unul de *verseuri*, dar nu oricum, ci riguros, științific, într-un *tratat* - *Tratat despre iubire*.

Din *Eseu: Manifest* să reținem pesimismul autorului (de fapt, mai mult zeflemeaua lui cu gust amar la adresa contemporanilor care au izgonit, ca pe vremea lui Platon, poezia și poetul din cetate). Iată, deci, opinia poetului: astăzi, poezia nu mai interesează pe nimeni, nu doar la noi, ci peste tot în lume. Când un poet e faimos, faptul se datorează ingerinței unor factori extraliterari: politica, disidența, scandalul (Adrian Păunescu, Mircea Dinescu, Salman Rushdie); cunoscut e poetul, nu și poezia lui. Nu mai există cititori de poezie, singurii cititori sunt poeții înșiși, dar nici atunci "cu simț de răspundere". Nu mai există nici critici de poezie, "acești cititori experți" ascunzându-se în "preocupări mai lucrative". Și totuși, poezia e indispensabilă; citându-l pe Nichita Stănescu, poetul susține convins: "Nimeni n-are nevoie de el, dar fără el nu se poate!"

Analizând cauzele acestui grav dezinteres pentru poezie ca și succesul unor poeți ca Jacques Prevert sau Marin Sorescu și pentru eliminarea erorilor de receptare care au făcut ca poeți precum Ion Horea, Grigore Hagiu, N. Prelipceanu, Adrian Popescu, Mihai Ursachi, Anghel Dumbrăveanu, Aurel Rău, Radu Cârneli, Emil Brumar, Magdalena Ghica, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Stratan, Ioanid Romanescu, Ana Blandiana, Gh.

opinii

Grigurcu, Valeriu Stancu, Ovidiu Genaru, Sergiu Adam, Ion Mircea, Ioan Moldovan, Elena Ștefoi, Traian T. Coșovei, Nina Cassian, Dinu Flămând, Miron Kiropol, Ion Miloș, Gabriela Melinescu, Aura Cornu, Dorin Tudoran... să nu fie suficient cunoscuți. Valentin Tașcu ajunge la formula hibridă a *verseului* crezând că poezia "nu mai poate să rămână la stadiul de *a spune*, ci trebuie să avanseze înspre *a face*", exprimând "doar o îngrijorare" legată de soarta acestei specii pe cale de dispariție.

Prin acest hibrid, autorul îmbină talentul de poet cu acela de critic și din această îmbinare rezultă un gen și o specie noi, hibrid căruia, hâtru, îi zice *verseu*, cuvânt rezultat prin contaminare între vers și eseu. Poeziile sunt dublate de *microeseuri* pe aceeași temă; ambele beneficiază de ample comentarii prin care *verseistul* ne introduce într-un spectacol al ideilor și al fanteziei. El realizează, cum însuși mărturisește, un dicționar sui-generis, al "iubăreților" începând cu Adam și terminând cu Internetul care produce îndrăgostiți. Se creează mai multe etape ale scrierii, dar și ale receptării ca-n *Țiganiada* lui I.B. Dileanu sau *Patul lui Procust* al lui Camil Petrescu - poezia ca atare, notele și comentariile în registre diferite de la ironie la maliție fără a exclude gravitatea, eseurile care însoțesc ca o concluzie, o sinteză posibilă a fiecărui capitol. În comentarii se întrec autorul însuși, obiect și subiect al propriilor reflecții. Valentin Tașcu tinde să scrie un *tratat*, deci o carte științifică în care să privească obiectul poeziei - iubirea - temă

Un fals tratat

ana dobre

fundamentală a artei alături de moarte, cum spune și-n *Eseu manifest*, să-l descompună, să-l analizeze în multitudinea aspectelor sale, a fenomenalității sale. Și obiectul criticii - poezia ca atare, "produsul estetic". Cartea intenționează să suplinească un gol în cultură, căci s-au scris "povești de iubire, care false, care reale, care imaginare, care transfigurate", dar nu și un "tratat științific" despre toate acestea. Este facilitată în acest mod receptarea poeziei printr-un efort de construcție și de deconstrucție.

Menținându-se permanent și îndărătnic în două registre - grav, prin/în poezie, ironic, persiflant, malițios în comentarii, el se oferă pe sine însuși experimentului dragostei.

Ciclul de *verseuri*, constituit în trepte (*Numeri, Regi, Cronici, Apocalipsa după Don Juan, Sodoma și Gomora, Apocalipsa după Internet, Exodul*) răsfrânge și modul de realizare a unui poem filogenetic și ontogenetic, deoarece urmărește evoluția sentimentului din punctul originar al genezei, din acel *nimic* din care, misterios, sacru și paradoxal, s-au născut lumile, oamenii, sentimentele.

Poeemele au un ermetism bine studiat, conducând spre sensuri ezoterice pe care se străduiește, prin propriile comentarii, să le facă exoterice. Poemul *Zero* din *Numeri* are o frumusețe stranie, prin ideatică și modernitate: "La început Dumnezeu nu era Nimic./ Nu avea cum să fie Unul, nici Alfa, pentru că/ nu se număra nimic, nu avea/ cum să deschidă un șir, iar El,/ chiar Dumnezeu, nu putea ieși, o, Eli,/ din suverana sa singurătate./ din propria-i Nimicnicie". Forța de a plasticiza, de a corporaliza abstracțiunile, modul lejer în care se folosește ca un prestidigitator de cuvinte e un semn al acomodării în ficțiune. Poetul gândește în metafore, în simboluri și are puterea de a crea o lume a sa, universal sau imaginar. O tonalitate gravă dată de întrebările intense, unele fără răspuns, întrebările dintotdeauna ale omenirii ("Cine l-a adus în sfârșit pe Altul/ cel nedorit decât de femeie?! Cine i-a dat voie să vină?") creează atmosfera marii poezii. Comentariile nu îngreunează lectura, ci o multiplică, deschizând uși de interpretare posibile, în labirintul cărora poți intra găsind și deschizând altele într-o infinitate care poate oferi bucurii adevărate, sărbători ale spiritului.

Afirmările lui sunt uneori șocante: "Fără Șarpe și fără Iuda nu s-ar fi născut și nu s-ar fi propovăduit mai apoi tocmai Iubirea", "Înainte mergător iubirii pe iadul/pământean a fost, desigur, omorul", „Nimeni nu păcătuiește pentru că *vrea*, ci pentru că *se vrea*", "Shakespeare este cel mai mare scriitor al tuturor timpurilor pentru simplul fapt că a ucis tot ceea ce a mișcat pe scenă"; dar dacă treci de acest șoc și îi urmărești atent gândul și imaginile nu poți, cu tot paradoxul, să nu-i dai dreptate: *în felul lui*, Valentin Tașcu are dreptate, logica lui este logica fanteziei, *nelogică într-un mod sublim*. Dumnealui

scrie poezia scriindu-se, *explicită* pentru a se *explica*, interpretează "de amorul artei" pentru că speculația e în sine o bucurie, o plăcere, o formă de iubire - iubirea de esențial, de cuvinte, de Cuvânt.

În eseurile (prelungire a versurilor și, deci, și a lirismului) care însoțesc poemele din cele șapte capitole, autorul propune o ierarhie a sentimentului - iubirea livrescă, amorul ambigen, amorul ucigaș. Între iubire și amor e o deosebire de nuanță: ca și la George Bacovia, iubirea e sentimentul plinar, plenitudinar, amorul e asociat efemerului, caducității. Dumnezeu, "Dumnezeu martorul", a creat omul și iubirea, "a controlat totul", "structura cerului și a pământului, configurația omului, diversitatea regnurilor, temperaturile, mișcarea apelor, compoziția aerului, cu o autoritate absolută, aceea a Creatorului din nimic, din zero". Lumea aceasta este marea scenă pentru reprezentarea celui mai complex sentiment, fără de care nu e posibilă nici lumina, nici întunericul, nici sublimul, nici abjectul. Iubirea *explicită* și *justifică* totul.

Făcând un inventar al îndrăgostiților, din care nu lipsesc chipuri celebre - Iudita, Dalila, Salomeea, Șeherezada, Tristan, Isolda, Romeo și Julieta, Dulcinea, îndrăgostiți care au cunoscut fiorul "iubirii curtenești", dar și abisurile "iubirii corporaliste", Valentin Tașcu ajunge la concluzia că Ileana Cosânzeana, eroina basmelor noastre populare, este singura care "caută și află veșnicia (...) sentimentului", ea fiind "un fel de Iisus feminin". Sodoma și Gomora, vestitele cetăți ale desfrâului, se reclădesc, sunt reclădite permanent. Iubirea poartă între extreme, între sublim și infernal, însă *tregerile* au nuanțe și intensități diferite, într-o succesiune sui-generis. După Diotima, există mai multe trepte ale iubirii: dragostea pentru mai multe corpuri, dragostea pentru frumusețea însăși, dragostea pentru frumusețea incorporeală; în *Kama Sutra*, se regăsesc altele: dragoste din vedere, atașament spiritual, meditație permanentă, insomnie, slăbire fizică, dezgust față de plăceri și distracții, pierderea pudorii, nebunie, leșinuri; moarte; pentru Octavio Paz, scara e mai scurtă: sex - erotism - dragoste.

Anotimpurile iubirii conduc și apropie de moarte. *Tratatul* poetului e un fals tratat, căci el nu *explicită*, nu *explicită*ză, ci, blagian, menține și întreține inefabilul, misterul. "Ermeticul" *Q.e.d.* se descifrează: *Quod erat demonstrandum*, ceea ce era de demonstrat s-a demonstrat: sentimentul iubirii nu este mai înțeles, ci mai *dezînțeles*, evaluarea nu privește atât înțelegerea, cât neînțelegerea fenomenului iubirii. Cu siguranță, cartea lui Valentin Tașcu trebuie trecută în bibliografia obligatorie a sentimentului, ca o referință *verseistică* importantă, de care trebuie să se țină seama.

Roiște blândă

Printr-o roiște de salată de câmp, deodată,
Din grădini de ieri, cu-amintiri.
Amintiri de copilărie de sat, uitată.
Te apleci, și adânc respiri.

Iau una în mână, ba iau un pumn
cu formele lor de inimă.
De inimă care doare de-atâta bătut,
în piept, menestrel limbut.

Hei, primăvară tentaculară,
tu strângând dragăstos în brață
fără discernere nici oprobriu, și uitând
că nu-i de-o Schimbare la față.

Ci lasă, tristețe și tu, dulce
soră, din parcul Clujului,
doar mugurii să dea-n clocot, la cotitură,
ca un murmur pe o bandură!

Printr-o roiște, "să alegeți din cele late!",
și cu galbene flori iată.
Iau una în mână, o lumânare -
și-i o biserică lumea toată.

Nu vine nimeni să pună pe un jertfelnic
în loc de om un berbec sfielnic.
Dar a culege. A fierbe. Copii ai firii
din istoria omenirii.

Stau în genunchi, cum m-aș ține de sfântul soare,
să nu fiu smuls din rotirea mare.
Și se rotește, a da ce-i de dat, cezarului!
planeta roata olarului.

Rața sălbatică

Și-a făcut din parc un fief.
A venit de undeva din nord, e în drum spre sud,
iar din insulă și-a făcut un cuibar.
A clocit aici, negreșit.
După ce-i vor fi ortaci puii, va relua cursa,
învățându-i și să înoate.
Zboară razant, retezând pe cer
un orizont de crengi negre,
într-o vastă
elipsă
cu, drept focare,
două biserici de aur, și ele singure -
apoi coboară
regăsind liniștea.
Ocolește, cei câțiva pini, răsturnați sub ea,
pare-un imens continent, nu un transatlantic.
Capul, verde.

Bust Octavian Goga

I-au dat un loc foarte bun, căci într-o răscruce,
folosind un soclu mai larg
care fusese pentru-o statuie - a lui Blaga,
acum plasată în fața Teatrului.
Și-n parc el stă cum se poate, rășinăreanul,
pe muntele de ciment, ce-l scade,
cu ochii mari, bulbucăți, și-o coamă romantică
ce-l aranja când recita *Oltul*.
Un coif spartan, de zăpadă,
îl prinde, în marea, mica, inadvertență.
Ci din schimb, s-au ales și-acestea:
poetul fostei tristeți metafizice, în mulțime,
ca tribun, și-n vâltoarea străzii
și-asigurându-se că urmașii vor pune-n scenă
de-acum și *Fapta și Daria*.
Iar poetul un vaier - păstorind erosul
care scutură lanțuri pe alei...
Schimb punând în dificultate, cumva, spusele
despre *vates* și transcendență și "a lumii taină"
și metaforă și memorie. Dar, răscrucea;
unde apele își vorbesc, Dunărea cu *Oltul* -
o rimă la "Ciucea".

aurel rău

RAID HAIKU

Lacul
de reflectări

Mă apropii

Mirosul apei
fetid

*

Și bazinul.

Cu centauri
și nimfe

lipsă.
Ca să nu uiți.

*

Pe bănci
tot doi câte doi.
Iar eu singur,
cu
toamna doamna.

*

Și deodată:
"- Să alergăm!".
Pe-o alee
se chiar alergă.

*

"Nu se mai salută!"
traduci,
râzi.
Dar schimbi:
-Nu se mai sărută!

*

Când de fapt
se sărută-n

draci,
toți,
pe sub copaci,
prin bătrânul ieri.

*

Și frig în parc

Ciorile
cântând
Perorând

În locul nostru

*

S-a notat
neconvins

Și-a intrat
un cal alb
în parc -
zăpada

Hidrobicicletă

Să treacă doi câte doi,
sunt prinse pedalele.
Două picioare
prelungi albe
dintr-o rochie albă
scoate o blondă
ce și-a pus pe banchetă
sandalele,
tentând boarea.
Băiatul ce-i stă alături,
și o cuprinde pe după cap,
parcă o ghirlandă.
vede departe.
Lumină multă,
să cauți umbra.
Plesnele apei,
bătăi de puls,
în auz.
De un alt tărâm?

narcis romeo sandu

Când i se pune mamei pata pe creier, nici cele mai tari contraargumente nu reușesc să i-o scoată. Însă nu convingerile ei de nezdruncinat mă aduc la exasperare, ci prostul obicei, ca să nu spun manie, de-a mă săcăi în fel și chip. De fiecare dată când vede la televizor ceva care o încântă, ține morțiș să-mi arunc și eu ochii, spre a-mi da cu părerea. Nici măcar cu ușile închise nu pot scăpa de răul ei. Ori mă strigă de dincolo, ori intră în cameră la mine, iar dacă nu-i îndeplinesc dorința, se supără ca un copil căruia nu i se oferă satisfacție. Într-o zi, m-a surprins

cerneală proaspătă

mergând cu ochii închiși prin mijlocul camerei și repetând cu voce scăzută o frază pe care tocmai o tastasem la calculator și doream să afl cum sună. Impresia ei de moment a fost că mă scrântisem, că scrisul mă va distruge iremediabil. Într-o altă zi, m-a găsit stând în cap, cu fundul sprijinit de spătarul canapelei și picioarele lipite de perete, pe punctul de a lungea o viziune care nu îmi dădea pace. Mi-a ținut atunci un întreg discurs despre nebunie. Ca s-o conving că ceea ce fac eu nu este rodul unei minți deplasate, i-am propus să citească un fragment din textul la care lucram. Însă a refuzat, de teamă că ficțiunea ar fi putut întrece realitatea, în oroare. La câteva zile după acest episod, încercând să modific sfârșitul unei fraze, uitasem să-mi iau privirea de pe ecranul monitorului, până am realizat că trecuse de miezul nopții, fără ca inspirația să-și facă milă de mine. Am închis calculatorul, am stins lumina și mi-am pus căștile la urechi ca să ascult pe Europa FM muzică în nocturnă, cu volumul dat la maxim. Erau melodii atât de plăcute, încât trupul meu a devenit cutia de rezonanță a ritmului lor, iar vocea mea lăuntrică a interferat cu cele ale interpreților. Mă imaginam deja într-o sală de spectacole, orbit de succes și asurzit de aplauze, în clipa în care am simțit atingerea unei mâini. Când mi-am deschis ochii, lumina nu mai era a reflectoarelor din sală, ci a becului din camera mea. Am rămas fără cuvinte la vederea mamei. Cine știe cât timp mă urmărise din pragul ușii? „Nici să dorm nu mă lași! Cred că ai trezit și vecinii cu urletele tale!” Amarnică mi-a fost rușinea, o înlănțuire de coșmaruri, somn. Încă din zori, am căutat să duc povestea mai departe, însă, după câteva ore petrecute în fața calculatorului, tot nu reușisem să provoc inspirația. De nervi,

Mama nu are dreptate

mi se zbătea o pleoapă. Ca să n-o mai simt, am ținut pe ea o batistă trecută prin ceai de mușețel, ajungând, astfel, să mă chiorăsc cu un singur ochi la frazele afișate pe ecran, până îmi dădură lacrimile. Am înțeles atunci că nu privirea îmi era de folos spre a ieși la lumină, ci puterea de pătrundere a minții, pe care am încercat să o stimulez, frecționându-mi fruntea cu alcool de 90 de grade, pentru ca arsurile pielii să-mi pună neuronii în mișcare și legându-mă la cap cu un fular, ca nici un gând să nu se risipească. În locul efectului dorit, m-am ales cu o insuportabilă durere la tâmplă. În această ipostază m-a surprins mama după ce s-a întors de la muncă. „Uite în ce hal te-a adus scrisul! Să fi tras la jug, și n-arătai mai rău. Măinile să-mi cadă dacă mai fac ceva pentru tine!” „Tu nu-nțelegi că arta cere sacrificii?!” m-am răstit la ea, aruncându-mi batista de la ochi și smulgându-mi fularul de pe frunte. Ca să-mi expun cu și mai multă vigoare caznele prin care treceam, m-am ridicat de pe scaun. „Crezi că e de-ajuns doar talentul? Voința de a merge până la capăt și liniștea pe care acum tu mi-o tulburi nu le pui la socoteală? Uită că asupra artei nu te poți apleca fără să atingi o anumită stare de spirit? Ce-ai vrea, să scriu dintr-o răsufare tot ce-mi trece prin minte?” „Vreau să-ți cauți serviciu, nu să pierzi vremea.” „Asta te-ngrijorează: banii și ce bagi în burtă? Spune-mi și mie: de când n-ai mai citit o carte? Dar oare te mai interesează și altceva în afară de horoscop, telenovele și programele TV? Acum o lună puteam să mă angajez ca paznic, însă, de gura ta, am renunțat. Nu-ți cădea bine să afle lumea că fiu-tu, om cu facultate, a ajuns într-o asemenea postură, de parcă ar fi trebuit să-i dăm cuiva raportul. Câte cărți aș fi citit de atunci, câte gânduri aș fi așternut pe hârtie!” Îngrozită de fermitatea tonului pe care îi vorbeam și de ardoarea gesturilor prin care-mi întăream cuvintele, mama își făcu semnul crucii. Zile la rând m-a udat cu aghiasmăca să alunge spiritul rău din mine, fără să realizeze că însuși felul ei de a fi era mai curând de partea diavolilor decât a îngerilor. Cum intra în casă după orele de serviciu, mă și striga cu vocea unui mesager al destinului, pentru ca, în momentul ivirii mele, să îmi solicite cu glasul obișnuinței o firavă mână de ajutor: „Uite, pune și tu pâinea asta în coș”, sau „Vezi că am niște ouă în plasă”. Îmi venea să o strâng de gât! „Mă deranjezi pentru atâta lucru?! nu mi-am putut stăpâni indignarea. „Și ce-ai vrea? Să stai cu aia-n mână, iar eu să mă ocup de toate? Măcar atât să faci și tu.”

Dacă bucătăria este marea ei dragoste, atunci eu sunt marele ei of. „Când duci gunoiul?” mă întreabă ori de câte ori consideră necesar să-l iau în primire. „Imediat”, este răspunsul meu invariabil, iar dacă se întâmplă să dureze mai mult decât ar fi în stare să suporte, să o vezi numai cu ce ură scoate din găleată sacul cu resturi menajere, se încălță, eventual își trage o haină pe umeri și, trântind în urma ei ușa de la intrare, îl duce ea însăși la toberon. „Nu puteai să mai aștepti câteva secunde?” o scald eu după ce mă trezesc în fața

faptului împlinit. „Nesimțitul!” mai are puterea să-mi zică, și, până nu-i trece supărarea, între noi nu mai e loc de cuvinte. Ultima dată a ieșit fără să se încheie la haină, să-și pună fularul la gât și căciula pe cap, deși bătea un crivăț de-ți făcea părul măciucă doar auzindu-l. A doua zi, răceala a trimis-o la orizontală, precum glonțul pe victimă. Rea de boală cum este, a tras pătura peste ea și-atât de jalnice îi mai erau suspinele, încât își creau impresia că dintr-o clipă în alta sufletul i se va ridica la cer. Pentru a-mi împăca propria conștiință, am întrebat-o dacă ar vrea să-i pun de ceai. A dat din cap în semn de încuviințare, nemaifiind capabilă să se exprime în cuvinte. A fost suficient să-i duc ceașca la pat ca să-i revină darul vorbirii și chiar să schițeze un zâmbet de recunoștință. Într-o seară, în timp ce scriam la calculator alte rânduri decât cele care aveau să rămână, mi-a cerut din pragul ușii s-o urmez în camera ei. Avea glasul stins și privirea pierdută, simptome în care inițial am crezut că recunosc ravagiile televiziunii asupra unui suflet ușor impresionabil, însă când am văzut-o în mijlocul camerei ținându-și o mână pe abdomen și ridicând-o pe cealaltă la nivelul umărului, am realizat că erau efectele durerii fizice asupra unui organism fragil și a unei sensibilități exacerbate. „De ce nu stai întinsă în pat?” „Nu pot!” „Ia o pastilă atunci, și-o să-ți treacă.” „Nu-mi trece!” „Să-ți fac un ceai de mentă?” „E în zadar!” „Așa nu, așa nu! M-ai chemat doar ca să mă uit la tine?” „Și, fără să mai stau pe gânduri, i-am întors spatele. „Să mor, și ție nu-ți pasă!”

Întotdeauna am desconsiderat înclinația mamei de a face spectacol din propriile suferințe, plăceri sau emoții pentru a mă aduce în rezonanță cu ele. Nici în sambăta dinaintea Bobotezei nu am fost scutit de o asemenea reprezentare. Șirul gândurilor mi-a fost întrerupt pe neașteptate de un rotop de pași, de ușile date în lături și de intrarea precipitată a mamei în camera mea. „Pregătește-te, că vine părintele! Fă și tu ordine pe masă. Tot cămașa asta o porți? Las' că ți-o arunc eu! Uite ce praf e pe combină! Ia repede o cărpă și șterge-l. Of, Doamne!” „Știi ce? mai bine încheie ușa ca să nu mai intre și-aici”, am încercat să ies din încurcătură. „Cum să fac așa ceva, păcătoșule?” se isteriză mama. Mi-ar fi aruncat ea câteva vorbe de la obraz, însă preotul ar fi putut să apară dintr-o clipă în alta, iar rolul ei era să-l întâmpine. A alergat într-un suflet până în pragul ușii de la intrare, unde o vecină i-a dat de știre că sfinția sa încă nu ajunsese la etajul nostru, a făcut cale întoarsă și s-a oprit în boxa din fața toaletei, unde pe cât de ușor i-a fost să dea jos bluza de pe ea, pe atât de greu i-a venit s-o înlocuiască cu una adecvată momentului, și asta din pricina emoției, care nu îngăduia mâinilor să intre în mâneci și capului să iasă afară, senzația că se sufocă fiind cea care a scos-o din impas, m-a rugat să-i schimb o bancnotă de cincizeci de mii de lei, apoi s-a răzgândit, s-a mai dus o dată în hol să iscodească și-a sărit în sus de bucurie când l-a

(continuare în pag. 10)

văzut pe însuși părintele Pleșcău, o celebritate a cartierului, ieșind din primul apartament de pe palier și intrând în următorul, s-a întors în sufragerie cu mâinile deja împreunate, capul dat pe spate și privirea îndreptată spre tavan, după care a încremenit într-o așteptare febrilă. Când i-a trecut sfinția sa pragul, doar că nu a leșinat. Ținându-și o mână în dreptul inimii și ochii închiși, s-a lăsat stropită din cap până-n picioare cu aghiasmă, fără să afișeze grimasa insatisfacției la contactul cu apa rece, așa cum ar fi fost firesc. Să vreau, și n-aș putea să fiu atât de fățarnic. După ce a terminat cu mama, părintele s-a apropiat de mine, iar în clipa în care și-a ridicat brațul ca să mă stropească, am făcut doi pași înainte pentru a-mi feri măcar picioarele și partea inferioară a bustului, fără să realizez că, reducând suprafața de contact, toți stropii aveau să-mi ajungă pe lentilele ochelarilor, pe față și pe gât, senzația de neplăcere fiind mult mai intensă decât în cazul unei aghesmuiri de la distanță. Deoarece nu mai vedeam nimic din pricina apei sfințite care îmi șiroia pe lentile, în loc să sărut crucea, i-am dat clanța ușii. M-am simțit atât de penibil! Mi-a rămas totuși consolarea că nici mama nu a fost mai brează. Împinsă de un gând funest, i-a cerut părintelui să-i arate bancnota pe care i-o strecurase adineauri în buzunarul anteriorului, iar când sfinția sa a scos la iveală una de numai zece mii de lei, bănuiala sa a devenit aproape certitudine. Cu nervii încordați la maxim, l-a somat pe tânărul dascăl care-l însoțea să-și desfacă pumnul. „Dumnezeule, am inversat banii!“ i-a scăpat mamei un strigăt la vederea bancnotei de cincizeci de mii de lei hărăzită sfinției sale, și, cât ai clipi, i-a luat-o din palmă. Dascălul avea privirea dezorientată, ca un hoț

cerneală proaspătă

Micuț (sub 70 de kile), plăpând (hrănindu-se doar cu grăunțe) și resemnat (simțise prezența morții în aer), porcul mi se păru ușor de prionit pentru înjunghiere. Primul semn că lucrurile nu stăteau chiar așa a fost în clipa în care Anton i-a pus șfacul în gură: o sârmă legată de mijlocul unui băț și formând la capăt un laț. Începu să guițe ca scos din minți, încât, doar auzindu-l, aveai senzația că îți vei da și tu duhul. Când l-am tras afară din coteț, am crezut că-mi smulge brațele din umeri, atât de aprig se mai opintea. Cu cele 90 de kilograme ale sale, Costică se prăbuși peste el, iar eu, cu un suprem efort de voință și ce a mai rămas din cei 10 ani de culturism, i-am imobilizat picioarele de la spate și mi-am lăsat capul pe șalele lui. Urma să îl leg, însă uitasem cum vine nodul. Anton îmi mai arată o dată ce să fac cu sfoara, însă memoria mea nu mai era capabilă să rețină. „Ajută-l tu, tată, îl îndemnă Costică.“ „Nu pot să m-aplec fiindcă mă sufoc“, se răsti socru-su la el. „Degeaba te-am chemat, își descărcă asupra mea nervii. Nu-mi ești de nici un folos. Mai bine chem un vecin să m-ajute.“ „Lasă, tată, că ne-om descurca noi, se încurajă singur Costică, numai să nu atragă asupra casei rușinea vecinilor. Ia dă-mi cuțitul ăla, că acu' îi tai beregata.“ „Mi-e teamă, Costică! Dacă-mi scapă? am intervenit eu, în culmea panicii. Mai bine să aducă vecinul.“ „Emilia!“ o chemă Anton în ajutor pe soția sa, sprijinul său în toate. „Da, măi Antoane!“ ieși ea pe prispă, vioaie. „Adu-l pe Ganea să lege porcul. Cu ăștia doi văd că nu mă descurc.“ După trei minute era înapoi. „L-

prins asupra faptului. „Bravo, domnule, te vezi cu banii-n mână și nu spui nimic!“ i s-a adresat preotul pe un ton glumeț, încercând să salveze aparențele, în timp ce mama se ocupa de reîmpărțirea bancnotelor. Pe cât de mult mă intrigă la ea crizele de nervi și exaltările, tot pe-atât mă încântă generozitatea ei. Nu trece o zi fără să-mi ofere o cât de mică „atenție“ și poate că nu întotdeauna recunoștința mea este pe măsura așteptărilor sale. Vizita părintelui a sădit în sufletul meu un alt fel de a simți și mai multă înțelegere pentru mama. Încă de duminică, ziua următoare, au început primele manifestări ale acestei prefaceri, care m-au adus în situația din prezent. Știind că e plăcerea ei să-mi povestească pe unde a mai fost și ce a mai făcut, cu cine s-a nălțit și ce a discutat și că rareori i-am oferit ocazia, datorită repulsiei mele față de discuțiile sterile, am întrebat-o pe unde-au mai purtat-o pașii, după ce lipsise o oră de-acasă. „Am trecut pe la Mihaela, am cumpărat o pâine de la Alimex, ouă de la Evrika și-un pui de la Rodica. Auzi la el: pe unde m-au purtat pașii!“ Era, evident, irascibilă. „Aș vrea să tranșez eu puil“, mi-a venit dintr-o dată să-i spun. „O zici de parcă te-ai pricepe la așa ceva.“ „Crezi că n-aș putea să mă descurc?“ „La cât ești de neîndemânatic, ai fi în stare să-l ciopârțești.“ „Dacă tot nu ai încredere în mine, arată-mi tu cum se procedează.“ „Întâi să-l decongelez, și mai discutăm.“ Până la urmă aveam să-l rezolv sub îndrumarea ei. Miercuri mi-a lăsat în scris să tranșez nu unul, ci doi pui. Cum s-a întors de la serviciu, a mers direct la frigider să mă verifice. „Spune-mi și mie ca să nu mor proastă: de ce nu le-ai tăiat și ghearele?!“ „Adică... trebuia să le tai?! Uite că nu mi-a trecut prin minte!“ „Da' când ai crăpat în tine răciturile de pasăre, picioarele erau cu gheare?“ „Hă, hă, hă, da' chiar!“ „Dobitocule!“ „Ce vrei? E prima oară când a trebuit să mă descurc singur.“ Joi, pe la ora prânzului,

tocmai făcuse piața. „Ja ghici ce am aici?“ se alinta ea, cu mâinile la spate. Bănuiam că ar fi vreunul dintre obișnuitele fructe sau dulciuri cu care mă îndoapă de la o vreme încoace. Mi-am închis ochii și mi-am întins o mână pentru a primi darul convenit zeilor. „Ce-mi dai ca să-ți dau?“ „Un *Mulțumesc!* urmat de un *Valea!* firesc.“ „La ce recunoștință poți să te aștepti din partea unui măgar?“ Din clipa în care am simțit pe podul palmei o bucată de carton, am început să reflectez, fără să-mi deschid ochii, asupra semnificației acelui obiect neașteptat, până când n-am mai rezistat curiozității și l-am privit de-a dreptul. Era o vedere de la prietena mea Cornelia. Rândurile de pe verso le-am parcurs de cel puțin zece ori și am savurat îndelung imaginea în nocturnă a orașului Monte-Carlo, cu rada portului în prim-plan și înălțimile stâncoase în fundal. Pașii mei împleticiți au amețit-o pe mama, murmurul meu de iubire a adus-o la exasperare. „Proastă eu! Mai bine ți-aș fi dat-o înainte să plec la serviciu.“ „Mi-ti-ti-ca! mă asaltau amintirile. Numai la ea mi-e gândul.“ După aproape o oră, mamei i-a sosit vremea să o ia la picior. „Ia vino puțin!“ m-a strigat din holul de la intrare. „Încalță-mă!“ mi-a cerut odată ajuns acolo. Suna ca un ordin, iar eu nu aveam nici un chef să-l duc la îndeplinire. Și totuși, am pus mâna pe-o cizmă. „Ce mai aștepti? Apleacă-te!“ „Până aici“, mi-am zis. «A continua înseamnă să mă-njosesc.» Voiam să renunț, când am auzit-o din nou: „Imaginează-ți că aș fi Cornelia. Fă-mi cum îi făceai și ei.“ «Prin urmare, asta era.» „Ridică-ți piciorul dacă vrei să te-ajut“, am lăsat de la mine, numai să tacă. „Spune-mi *Mititico!*, cum îi spui ei.“ „S-o crezi tu că am să-ți spun!“ „Spune-mi, n-auzi?! Sau îți închipui că merit mai puțin decât ea?“ „Nu vreau să mai aud nimic!“ „Atunci, fă-mi pe plac.“ „Mititico!... E bine așa?“ „Mai din inimă.“ „Mi-ti-ti-co!“ „Linge p... ce ești!“ Și fără să se uite la mine, a ieșit furioasă pe ușă.

Tăierea porcului

am strigat, dar nu mi-a răspuns. Lătră javrele alea, de nu poți să le mai oprești!“ îi dădu ea raportul. „Nu ți-a răspuns fiindcă nu te-a auzit. Trebuia să fi intrat în curte.“ „Cum să intru, măi Antoane?! Doar nu vrei să mă mănânce câinii?!“ „Of, lasă că mă duc eu!“ se îmbufnă el, și porni agale spre poartă. În timpul ăsta, Emilia ne urmărea de pe prispă. „Da' ce s-a întâmplat, băieți?“ „Mămico, tu știi cum face tata nodul ăla al lui?“ o întrebă Costică cu un calm desăvârșit. „Cum să nu!“ „Ia vino matale atunci și dă-ne o mână de ajutor, că, uite, nouă nu ne iese.“ Imediat ce îi simți mâna pe sfoară, porcul, care se liniștise de la o vreme, începu o nouă repriză de zvârcoliri furibunde și guițăuri năucitoare, de mi s-a scurs toată vloga în încercarea de a-l struni. „Stai locului, javră, că ești cât o stârpitură, ce te tot agiți! îl certă Emilia, imaginându-se călare pe unul dintre câinii vecinului, cu care avea ea o răfuială mai veche. Acu' bag cuțitu-n tine!“ „Chiar așa, mamă, hai să-l rezolvăm noi până vine tata“, o susținu Costică, molipsit de curajul ei. „Nici să nu vă gândiți“, mă împotriviui pornirii lor pătimase de a merge până la capăt. În această fază se impuneau sângele rece al lui Anton și

vigoarea de urs a vecinului. Doar în prezența acestora aș fi avut siguranța că porcul, odată înjunghiat, nu o să scape.

Fiindcă nu îl găsisse pe Ganea, Anton l-a adus pe Adi Fodor, un tânăr cu vână căruia ne prezentă cu remarcile: unul dintre ei a văzut cum se taie un porc în copilărie, dar acum nu-și mai aduce aminte, asta era Costică, iar celălalt susține că nu a văzut în viața lui așa ceva, asta eram eu. După cum ne privea Fodor de sus și la propriu și la figurat, îi lăsasem probabil impresia a doi idioți pe care *porcul* reușise să-i imobilizeze, și nu invers. „Atâția oameni pentru un animal atât de mic?!“ își exprimă mâhnirea de a fi fost deranjat pentru o treabă atât de simplă. „Nu zii așa! De multe ori, porci ca ăsta se întâmplă să fie chiar mai răi decât unul de 200 de kile“, îi replică Anton. Vrând să arate că dreptatea-i de partea stăpânului, nu a vecinului, și, prin aceasta, că înțelege tot ce spune omul, numai că nu poate să articuleze, porcul făcu încă o demonstrație de forță, prin intermediul căreia, pe mine, ușurel cum sunt, mă scutură din toate încheieturile, iar pe Costică, ditamai zdrăhonul, îl aduse la exasperare. „Bagă cuțitul în el, tată!

Nu vezi că-și cere osânda?" Ceea ce se și împlini. Înverșunarea cu care animalul în agonie i se refuza morții mă obligă să-mi susțin încordarea mușchilor cu cea a coardelor vocale, însă nu gemete, urlete sau strigăte îmi ieșiră de-acolo, ci jalnice guițuri, semn că spiritul porcului intrase în mine. Teama că-mi va scăpa fusese atât de traumatizantă, încât am continuat să îi strâng la piept chiar și trupul neînsuflețit, spre nedumerirea celorlalți, care nu mai știau cum m-ar putea convinge să mă ridic de jos, după ce epuizaseră cele mai tari argumente. Cu un ultim efort de voință, le urmai îndemnul doar ca să nu adorm cu porcul în brațe, răpus de o irezistibilă oboseală. În zona genunchilor, pantalonii îmi erau mânjiți de rahat. Bine că nu mi-a ajuns și la dos! Ar fi ținut loc de interpretări. Apucându-l fiecare de câte un picior, am cărat leșul până în apropierea fântânii, unde l-am întins pe o podină despărțită de alta printr-un șanț pe care îl săpasem ceva mai înainte la indicațiile lui Anton. Potrivit acestora, „Mai adâncește-l un pic“ însemna să-i mai iau din margini, „Fă-l mai larg aici“, să-i măresc adâncul, iar „Din pământ fă o movilă aproape“, să presar bulgării de-a lungul gardului. Tot el îmi dăduse ca sarcină să fac din câteva scânduri, surcele, iar din surcele, așchii, apoi să le car din șopron până la șanț și să le-așez sub formă de stivă. Părlirea porcului începu odată cu primele flăcări, moment în care Fodor se retrase, prezența sa nemaiavându-și rostul. Eu îl manevram de picioarele din spate, iar Costică, de cele din față, în timp ce Emilia puneă lemne pe foc și-i răzuia cu șiful arsurile de pe piele, iar Anton se chinuia să ne-ndrume când și cum să-l întorcem. Am spus „se chinuia“, fiindcă efectiv își vărsa plămâni cu să ne facă să înțelegem că „la dreapta“ nu înseamnă „la stânga“, „înainte“ nu e totuna cu „înapoi“, iar „un pic“ e mult mai puțin decât „mult“. Dacă mă gândesc bine, fiecare își avea propria sa scuză: eu, faptul că, de când cu săparea aceluși șanț, îmi pierdusem încrederea în capacitatea lui Anton de a găsi cuvintele potrivite, suspectându-l de cu totul alte intenții decât cele pe care ajungea să le exprime, iar Costică, faptul că se pierdea cu firea dacă nu-l luai cu duhul blândeții. „Tată, dar fără ho și teo nu se poate?“ reacționă el jignit. „Ba da, dar nu cu voi“, primi un răspuns care îl dezarmă. Crezând că toată neînțelegerea decurge din înclinația noastră nefericită de a ne încurca unul pe altul, Costică m-a dat deoparte, asigurându-mă că se descurcă și fără mine. Anton pricepu totuși că, așa cum erau așezați, față în față, dreapta pentru unul va fi întotdeauna stânga pentru celălalt, și apelă la un vocabular fără echivoc, care să nu mai perturbe simțul orientării. „Acum întoarce-l spre casă“, îl dirijă, numind un alt reper, iar lui Costică i-a fost limpede că trebuia să întoarcă porcul cu capul la dreapta. „Așa, și acum trage-l puțin mai la vale“, îi găsi și cuvântului «stânga» o echivalență, dar, ca un făcut, elevul său tot spre casă începu să-l târâie. „Am zis «mai la vale»“, îi repetă acestuia, crezând că nu auzise bine. „La vale-l trag, tată! Uite!“ se înverșună el, cât pe ce să dea porcul jos de podină. „Ja zi, încotro curge apa aia?“ îl opri Anton, arătând spre vâlcică. „La vale.“ „Păi într-acolo ți-am spus eu să-l mișcăm!“ „Da, tată, numai că, vezi tu, la Galați, unde sunt detașat, văile au sensul invers decât aici.“ Anton ridică ochii mari către cer, ca un semn neîndoielnic că raționamentul ginerelui îi depășea puterea de înțelegere, și, privind într-o parte, asemeni unui om jignit în așteptările sale, oftă sfâșietor. „Pârlește porcul cum crezi de cuviință. Eu, unul, renunț.“ La gândul că nu

se va descurca singur, pe Costică îl trecură fiorii. „O să mă uit la tine, tată, numai să-mi arăți din mână cum să-l întorc“, îl rugă în timp ce îi dădea târcoale porcului, neștiind de ce picior să-l mai apuce și în ce direcție să-l tragă. Milos din fire, Anton își călcă pe suflet și, recurgând din nou la vocea sa autoritară, dar și la unele figuri de pantomimă, îl ajută pe Costică să-și recapete simțul ridicolului. Într-o oră, laboratoarele de analiză veterinară din Bacău urmau să fie închise și, oricât ne-am fi grăbit, nu mai era vreme și pentru examenul trichinoscopic, în lipsa căruia oricine s-ar fi expus riscului îmbolnăvirii dacă ar fi gustat din carnea de porc atât de apetisantă. În fața pofteilor dezlănțuite, Costică nu știa, însă, ce-i pericolul. Mirosul de șoric îi stârni dorința să-l încerce, vederea cărnii, s-o audă sfârâind în tigaie. Ca să nu facă vreun gest necugetat, am ținut o scurtă pledoarie în favoarea abstenenței. „Și adică... n-o să mâncăm astăzi friptură?“ dădu glas unei suspiciuni. „Mai rabdă și tu o după-amiază și încă o seară, și o să vezi că îndată se face mâine.“

Fiind și propriul său of acela de a nu se putea atinge de carne fără a fi convins că nu-i infestată, socrul căută să trezească în conștiința ginerelui sentimentul vinovăției: „Să fi ajuns barâmi la nouă, așa cum ne-am înțeles, nu să întârziți trei ceasuri, alta ar fi fost situația. Porcul se taie la primele ore ale dimineții, ca până la zece să fie deja în farfurii, cu rezultatul analizei pe masă.“ „N-am reușit de răul fetei“, se disculpă Costică învinuindu-și odrasla, cu toate că ar fi putut veni și singur, de n-ar fi fost obișnuința de-a o avea pe soție în preajmă.

Sperând să găsec un laborator veterinar cu program prelungit, am tras o fugă până în oraș, de unde m-am întors după două ore și jumătate de căutări zadarnice. „Află că atât eu, cât și mama am degustat șoricuț“, mă anunță Costică cu o asemenea bucurie în suflet, de parcă abia aștepta să îl laud. „Când l-am văzut pe el, am mâncat și eu“, mărturisii soacră-sa în chip de scuză. Ea întotdeauna a fost de principiu că, dacă e să se moară, atunci să murim cu toții, sau, altfel spus, ori la bal ori la spital.

Părlirii porcului îi urmă tranșarea, operațiune mai puțin familiară lui Anton, dar pe care și-o rezervase în exclusivitate, din considerențul că „Dacă eu nu mă descurc, voi nici atât.“

Ca să ne vină mai ușor, am săltat porcul pe o capră de lemn, unde noi, tinerii neștiutori, l-am ținut cu burta în sus și picioarele crăcănate până ce Anton îl despica în două părți egale. Tocmai îi scoteam măruntaiele când Adi Zaharia, un alt ginere de-al lui Anton, apăru în inspecție, cu un zâmbet ironic: „Am înțeles că voi doi ați fost baza“, ne luă el în răs de la distanță. „Vrei să zici că tu te pricepi să tai un porc, iar noi nu?“ l-am provocat, neimagineându-mi-l în postura de măcelar. „Dragă Narcis, am tăiat în viața mea atâția, că nici nu le mai știu numărul“, îmi aduse la cunoștință experiența sa în domeniu, cu un gest de lehamite. „Ești tare! Eu încă n-am văzut cum se înjunghie unul, ci doar m-am chinuit să-l imobilizez pe ăsta.“ „De ce să te chinui, când ar putea să nu te doară capul? Porcul nu trebuie culcat la pământ. Se ridică pe un scripete și îl înjunghii direct din picioare.“

De-ar fi să-l crezi, Adi e la înălțime chiar și la acest capitol. Iată-l la Vânători, în casa părinților săi, trăgându-și peste hainele cotidiene un costum de salopetă, ca să nu și le păteze, pe mâini, o pereche de mănuși menajere, ca să nu se murdărească, iar pe picioare, o pereche de cizme din cauciuc, ca să nu și le ude în balta adunată sub el după sacrificarea animalului, alcătuită din sânge, urină și materii fecale. Oameni special tocniți de către tatăl său i-au

băgat porcului șfacul în gură, l-au târât până în dreptul scripetelui, au legat șfacul de șufă, după care au tras porcul de celălalt capăt al șufei, spânzurându-l de rât. Imposibil să ți se mpotrivescă. Totul fiind deja pregătit, Adi numai ce se-apleacă spre victimă și, cât ai trage un părț, îi și înfige cuțitul în beregată. Și asta se cheamă la el tăiat porci! E ca într-un film cu Jackie Chan, căruia o armată de indivizi îi prind cu lasouri mâinile și picioarele, pentru ca boss-ul lor să-i poată căra pumni cu nemiluita, singura modalitate de-a i se mpotrivi fiind cea a scuipatului.

Aerul rece al iernii îl alungă pe Adi înapoi în casă. Mirosul de mațe devenise la fel de fetid, pe cât de tăios era gerul. Cu mâinile încălzite sub ele și privirea hipnotizată, mă simțeam ca un scafandru pe fundul mării. Cum respiram o secundă, cum mă lua cu leșin. Cristina, nevasta lui Costică, cumpărase din oraș un pachet cu bășici de porc, spre a nu fi nevoită să le șteargă de rahat pe acestea. Ușurarea pe care am resimțit-o odată extirpate făcu loc frigului. Și Anton îl simții intrându-i în oase, după ce ne ceru să întorcem porcul pe burtă. Dorința lui de a-l secționa milimetric de-a lungul șirei spinării trăda imaginea unui om obsedat de perfecțiune. Ca și Adi, el are ferma convingere că dreptatea este întotdeauna de partea sa. Cu câteva ore în urmă se împiedicase de-un buștean pe care Emilia îl ocolise până atunci în mod sistematic și, îngrozit de gândul că ar fi putut să cadă dacă n-ar fi fost mai atent, răcnise ca scos din minți numele ei. De ce nu-l luase de acolo, odată ce tot ea îl pusese? Încercând să îi intre sub piele, Costică își abordă socrul cu aerul că ar ști ce înseamnă suferința bărbaților: „Nu mai fi supărat, tată! Așa sunt femeile!“

Nu trecu nici un sfert de oră de la acel incident, că începu altul: Anton căuta în magazie un ghem de sfoară cu care să legăm porcul. „Ieri încă mai era aici! se arătă surprins de dispariția lui. Când cauți un lucru nu îl găsești, iar când nu-ți trebuie, dai de el la tot pasul. Emilia! trase un răcnet, fără să-i pese dacă nevastă-sa putea ori nu să-l audă. Măi, a dracului femeie! Pentru un capăt de ață e-n stare să ia tot ghemul. De-acu' nu mai las eu cheia pe mâinile ei!“

După secționarea spinării, veni rândul capului. Creierul i l-a dat lui Costică din toată inima. Apoi, au împărțit porcul, jumătate tu, jumătate eu, vorba cântecului. Întrebat de socru cum își vrea partea, întreagă sau tranșată?, ginerele se trezi în mare dilemă. Pentru a ieși din impas, își chemă soția în ajutor. „Tu mă scoți din casă pentru atâta lucru? îl luă la rost când află de ce o chemase. Tată, ți-e atât de greu să-l tai în mai multe părți?“ îl luă și pe el la refec. „Mi-am zis că-l tranșai acasă la voi așa cum doriți“, se apără tatăl de furia fiicei.

În realitate, îi înghețaseră degetele de la mâini și nu i-ar fi căzut bine să recunoască în fața altora că și el este om. „Vezi să nu! Pe baza lui Costică, o să rămân în seara asta cu jumătatea de porc neatinsă.“ „Spune-mi cum să ți-o tai, și te rezolv“, își călcă pe inimă, numai să nu se pună rău cu fiică-sa. „Tai-o cum știi, chiar și în trei părți“, îi dădu mână liberă, iar vocea îi deveni ceva mai duioasă. Mai aveam puțin și o adormeam pe Milena. Din cauza voastră trebuie s-o iau de la capăt, încheie tot cu o undă de reproș, ca să nu creadă vreunul că îi trecuse atât de repede supărarea.

Ștefan Ion Ghilimescu

Pledoariile lui Alexandru George

Cine a urmărit cu atenție viața literară a ultimilor ani nu poate să nu remarce (dar câți le-au înțeles cu adevărat sensul?) nenumăratele luări de poziție, discriminări și intervenții polemice semnate de Alexandru George, toate menite să asaneze, să creeze și să dezvolte un climat normal, mai necesar azi ca oricând, acțiunii de revizuire generală a întregii literaturi române, demers reclamat indiscutabil de liberalizarea „spațiului public” după Revoluția din '89. Potrivit opiniei sagacelui polemist, observator necruțător al sinuozițiilor istoriei românești, este de neînțeles cum la ora de față se mai publică încă fel de fel de istorii literare grav falsificatoare, fabricându-se iresponsabil antologii, enciclopedii și dicționare subînținse de un spirit anacronic, amintind de cel comunist. „Nedumerirea” criticului și istoricului literar este cu atât mai mare cu cât, în cohorta unor intelectuali presupuși responsabili în acest domeniu (cum Ion Rotaru sau Dumitru Mîcu), domnia sa descoperă și pune la colț fără menajamente sumedenie de critici ai momentului, considerați importanți (unii, în mod surprinzător, tineri), care refuză să accepte necesitatea unor asemenea reevalurări, demersul lor fiind practic de natură să „înghețe” tabloul unei literaturi ce a fost stabilit pe criterii partinice sub comunism.

Pentru Alexandru George (a spus-o ori de câte ori a avut prilejul), „literatura noastră a fost în timpul comunismului determinată decisiv de factorul politic”. Indiferent de răspunsul diferit al creatorilor față de acest adevărat flagel al detumării spiritului literaturii, ideologia comunistă i-a marcat într-un fel sau altul pe toți acești creatori, inclusiv pe cei ostili regimului. Definind în linii generale colaboraționismul („trecerea unor intelectuali de marcă de partea comunismului”) ca un extrem de nociv aspect socio-cultural, vinovat de „catastrofa unei întregi culturi”, criticul constată că după 15 ani de la Revoluția din '89 unii exegeți și istorici literari prelungesc confuzia, prin lipsa totală de criterii a evaluărilor pe care le fac, refuzând să-și conceapă, cum ar fi normal, necesarele revizuirii critice în spiritul unor binevenite dezbateri sau adu-

ceri în instanță a cazuisticii fenomenului. După părerea sa, actul critic n-ar trebui să rămână străin instrumentării unor asemenea „proces”, întocmirii de rechizitorii și formulării, la un moment dat, a unor sentințe, fiindcă menirea unui asemenea exercițiu delimitativ chiar aceasta este și pretinde până la urmă. Referindu-se în context la un exemplu peremptoriu, debutul său, produs în 1970, cu un „studiu de reabilitare” a lui Tudor Arghezi, Alexandru George îl consideră o piesă în dosarul participării sale la un „proces” care nu a fost câștigat (opera și scriitorul suferind o depreciere datorită ținutei politice în vremea comunismului). Este de subliniat că în acest „proces” de reinstaurare a normalității în viața literară, Alexandru George nu-și revendică decât rolul de simplu pledant într-o „cauză” despre care știe prea bine - și ține să-i asigure, deopotrivă, și pe fricoși și pe duplicitari - „că anticipă cu mult «judecarea» unor scriitori”! Declanșarea operațiunii implicite de însănătoșire a climatului literar de astăzi prin *punerea în cauză* a literaturii influențată de ideologia comunistă ar trebui să plece, potrivit opiniei îndreptățite a domniei sale, de la distincția ce trebuie făcută între scriitorul comunist și cel care a trăit în comunism, un distiguo care rămâne, desigur, de întreprins și pentru care se crede, din perspectiva experienței de viață trăite, a fi perfect pregătit. Subscriem!

În faza lor de început, când comuniștii își căutau *tovarășii de drum* din rândul intelectualității, aceștia au recus în viziunea lui Alexandru George la „formula echivocă a artistului «nemulțumit» chiar adversar, al societății burghezo-moșierești”, înregimentând alături de ei pe toți criticii sau dezaprobatorii unei societăți care admtea din principiu orice critică. Un scriitor, cum Camil Petrescu, alături de mulți alții, a criticat desigur, recunoaște și depune mărturie Alexandru George, multe aspecte ale vieții politice din vremea sa, dar, atrage atenția eseistul, asemenea ieșiri din Agora „erau cuprinse în însuși mecanismul de autoreglare liberală” al societății respective și de aici și până a-i trece în cont și a-i revendica drept ai săi, împotriva orientării lor politice *deloc roșii* (cum au

procedat comuniștii cu o serie de scriitori importanți) a fost și a rămas o diversiune ce trebuie astăzi incriminată. Falsul imens pe care l-au pus ei în circulație, raliind în „frontul” lor, ca pe niște *precursori ai marxismului*, pe un Caragiale sau Eminescu, sau interpretând rezerva, ostilitatea și chiar revolta altora împotriva vremii lor ca o abdicare de la un crez de o viață (cazul aderenților la un comunism de primă oră: M. Sadoveanu, Ralea, G. Călinescu) ridică problema măsurii în care această atitudine „vag populistă” face din ei niște „democrați” în sensul corupt pe care l-au impus comuniștii.

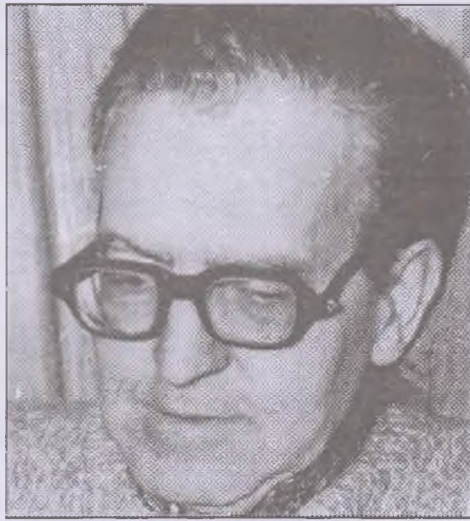
Un Camil Petrescu pe care în adolescență Alexandru George ar fi jurat *per fas et nefas* „n-a fost niciodată un democrat” (cum a susținut el însuși, „dar în comunism, nu înainte”), căci, amintește eseistul în pledoaria sa, el a gândit și a creat în anii deplinei maturități „în spiritul unui personalism cu rădăcini în propriul său egotism”. Slujbaș regal și admirator al unor spirite elitiste, Camil Petrescu era un „reacționar”, ca și Sadoveanu de altminteri. „În fapt, scria Alexandru George, în cazul lui Camil Petrescu și G. Călinescu avem a face cu o atitudine profund antidemocratică foarte explicită, ambii au fost niște disprețuitori ai «vulgului» și omului «de serie».” Nici el, nici Sadoveanu, nici Rebreanu, nici Arghezi nu au fost niște democrați, adică niște susținători ai dreptului numărului, ai gloatei, ai omului de masă, ai simplității pretins oneste“.

Alexandru George se îndoiește pe bună dreptate că vreun artist care izbutește să ducă la capăt o operă majoră, recunoscută ca atare, înfruntând permanent o situație competitivă, poate cu adevărat admite exaltarea inferiorului ca instanță supremă, admitând cu sinceritate ideea că „opera de artă «răspunde» solicitărilor de jos”. Pledând nuanțat pentru revizuirea evaluărilor la zi a operei lui Camil Petrescu și altor scriitori importanți afirmați plenar înainte de 1948 (dar „raliați” comunismului), Alexandru George semnaleză grava distorsiune ideologică în care a fost antrenată opera acestor scriitori după anul respectiv, susținând răspicat (în cazul Arghezi, Călinescu sau Sadoveanu) că

această negație nu anulează valoarea operei lor de până atunci și a întregului lor trecut. Pentru asta (sub comuniști), este evident pentru Alexandru George (dar nu și pentru atâția alții loviți de o cecitate de neînțeles), nu i s-a putut juca **Jocul ielelor**, nici **Danton**, iar „lui Călinescu nu i s-a putut reedita **Istoria...** sa plină de atacuri la adresa spiritului libertar și democrat“. Chiar dacă au aderat la noul regim și l-au slujit necondiționat, nici Camil Petrescu, nici Sadoveanu, nici Călinescu și nici Arghezi „nu au constituit repere de care comuniștii să fi ținut seama și din cauza cărora să-și mai fi moderat zelul destructiv“. Consecința foarte gravă a aderenței lor la „literatura vremurilor noi“, pe de altă parte (și Alexandru George nu contenește de ani buni să o spună), este că ei au facilitat crearea unei *punți artificiale* (exploatăta abil de comuniști) între scriitorii generațiilor mai vechi și așa-ziii scriitori afirmați sub noua ordine socială, unde nimic nu mai putea fi discutat sau contestat, ci era doar de executat în poziție de drepti.

De la înălțimea unei rectitudini morale ce nu i-a fost niciodată contestată de cineva, Alexandru George își pune cu onestitate problema atitudinii corecte ce ar fi trebuit adoptată de intelectualitatea românească după evenimentele din 1948, găsind și pledând pentru ideea că „în absolut, mai «profitați» au fost scriitorii persecutați și închiși de regimul comunist, cei care au refuzat stipendiile lor, preferând pușcări și «supraviețuind eroic pentru a reapărea cu prilejul diferitelor «dezghețuri» și schimbări de linie ale Partidului“, adică Mircea Florian și Anton Dimitriu, Vasile Voiculescu și Radu Gyr, Constantin Noica, dar și Edgar Papu (pe care comuniștii au sfârșit prin a-i reabilita măcar parțial și a-i trece în contul lor, mai exact al culturii românești“.

Fin observator al meandrelor epocii pe care a trăit-o, Alexandru George observă pe bună dreptate că, după evenimentele din Ungaria, pe la mijlocul anilor '60, Partidul a fost obligat să-și schimbe linia, în viața socială și politică intervenind o adevărată **RĂSTURNARE**. „comparabilă cu cea din '89“, moment care a putut fi perceput în viața publică asemenea unei „liberalizări“. Printre „profitații“ relaxării intervenite la mijlocul anilor '60, contrastând atât de mult cu momentul tragic al revenirii la stalinismului anilor '58-'59, când a avut loc procesul Noica-Pillat, s-au numărat chiar intelectualii persecutați, închiși sau interziși în urma acelei înscenări doctrinare. Abia eliberați din pușcărie, nu se împiedică să atragă atenția Alexandru George, Constantin Noica, Anton Dimitriu, Edgar Papu, Ștefan Augustin Doinaș, Nicolae Balotă, Ovidiu Cotruș, Ion Caraion, Leonid Dimov, I.D. Sârbu, Ștefan Popescu, Virgil Carianopol au început să scrie și au fost editați de către comuniști cu prioritate. A fost momentul când un număr important de „Scriitori noi“ („de la Leonid Dimov și Mircea Ivănescu la M.H.S. și Alexandru George“) a ieșit atunci din

clandestinitate „divulgându-se“ cu o serie de *scrieri de sertar* de certă valoare. Un moment în care literatura română a încercat, cum s-a priceput, să „reînnoade“ tradiția modernității ei, revenind cât de cât la atmosfera anilor de tranziție dintre 1944 și 1947 după lovitură de palat executată de regele Mihai.

Ceea ce li se oferea atât rezistenților, cât și persecutaților și eliberaților în viața publică de atunci era „un climat «de mobilizare» a forțelor națiunii, semănând cel mai bine, subliniază Alexandru George, cu cel din timpul regimului antonescian“. La fel ca atunci, în viața publică se clama un „patriotism declarativ (...), ideea conspirației împotriva patriei amenințate, anti-rusismul, anti-maghiarismul, anti-sematismul“. Dacă scriitorilor mai vârstnici li se va fi părut că atmosfera aceasta aducea vag cu atmosfera naționalistă de pe vremuri, marșând în scrisul lor - cum s-a întâmplat - pe vechea linie, evaluarea valențelor scrisului și atitudinii celor câțiva autentici rezistenți ca și a noilor veniți la acel moment rămâne de întreprins: un PROCES - de ce nu? de instrumentat, probatoriul lui urmând a fi strâns în continuare cu grijă.

„În mod fatal, scrie Alexandru George, numai observatorii perspicace știau/știu să facă deosebirea între noi, cei ce ne strecuraserăm (s.n.) în comunism și agenții acestuia de tip Dan Hăulică sau Eugen Simion, sau vechii intelectuali așa-zis «raliați». precum C. Noica sau Petru Comarnescu“. Dar situația creată în câmpul literaturii de liberalizare de la mijlocul anilor '60 este desigur cu mult mai complexă, o recunoaște însuși domnul Alexandru George, căci în „torentul năvalnic“ al vieții sociale și literare din acei ani s-au amestecat și vocile noilor oportuniști și ale tuturor profitorilor mai mult sau mai puțin lipsiți de înzestrare. O judecată dreaptă e încă amănată de cantitatea uriașă de „material“ necercetat și neclasad..

În **Alte reveniri, restituiri, revizuirii**, Editura Cartea Românească, 2003, în ocurență, Alexandru George aduce în discuție mai mult ca oriunde cazul său, în multe

privințe exemplar, spunem noi. Tână, încă necopt pentru a lua arma în mână la mometul actului de la 23 august 1944, lui nu-i rămânea pentru salvare în fața agresiunii fățișe și amestecului schizoid al ideologiei comuniste în literatură și viața oamenilor decât să cultive și să dezvolte în clandestinitate suma de valori cu care fusese familiarizat în mediul său formativ, de lumea sa. Mai apoi, când a realizat că adevărata sa vocație este literatura, precizează astăzi pe tonul peremptoriu al depoziției martorului profund implicat, a început să scrie în clandestinitate „o întreagă literatură originală și traduceri“ cu care a ieșit în lume târziu, după ani buni de la „dezghețul“ produs în viața publică după Evenimentele din Ungaria. Într-o paranteză, să facem precizarea că „importantul“ roman **Oameni și umbre...** nu e publicat nici până acum în varianta completă, chiar dacă ediția Polirom tinseese către acest deziderat. Gestul publicării tardive a operei (începând din 1970!), minimalizat cu rea-credință de unii după Revoluția din '89 și atribuit și altor scriitori din generația sa, dacă este judecat cinstit, fără a fi singular (însă nicidecum serialist), impune atenției o soluție - **SOLUȚIA LUI ALEXANDRU GEORGE ȘI A GENERAȚIEI SALE DE REZISTENȚI** - un *modus vivendi* care a prefigurată și a dezvoltat în orice caz un destin, altul decât al congenerilor oportuniști de teapa lui Titus Popovici, Ion Dodu Bălan, S. Damian, Al. Oprea, Petre Sălcudeanu, Eugen Frunză, Ștefan Iureș, Dorel Dorian, Geo Șerban, Liviu Călin, Al. Ghilia.

Așa cum nu contenește să o spună și să o repete fără rezerve de la revoluție încoace, Alexandru George nu-și arogă meritul de a fi luptat împotriva comunismului și nici de a fi fost oponent sau disident al regimului totalitar. Domnia sa își revendică doar titlul de *rezistent*, condiția de intelectual retras din orice competiție socială care presupune înregimentarea între edecarii comunismului. Principiul lui Tallyerand *A sluji (a oficia, cu sensul pe care i-l atribuie termenului Alexandru Ciorănescu - n.n.) fără a servi* a fost soluția lipsei de alte soluții la acel moment a „rezistenților“ din viața social-politică și literară și care, pe Alexandru George, îl prenumără între fruntași.

Egal mereu cu sine în această atitudine și care se simte dator să o deslușească nuanțat în climatul literar de astăzi, Alexandru George consideră la ora de față, când opera sa pare configurată decisiv în liniile ei fundamentale însă nu încheiată), că adevărata sa vocație de scriitor o constituie opera de imaginație; paginile sale de critică, de comentarii și glose înscriindu-se în seria de „contribuții colaterale“ care mai curând fac din domnia sa „nu un critic propriu-zis, ci un eseist și un comentator complementar“.

eseu

Crizanteme în ceață

De jur-împrejur draperiile albe
Ale mării și lacurilor

Sori galbeni în ceață - crizantemele

Galbene-aurii, mate și stinse gutui
Se conjugă cu lutul
În pervazul verandei cu stele

Picături înșirate pe sârme de-a-ndoaselea

Amintirea recheamă o cristalină muzică
De paseri cântătoare
În stuhul din bâzgă

Brazda trasă în urmă de rața sălbatică

Arena argintie de scoici

Odată voi descrie cu acuratețe
Crizantemele:
Suprapunerea rândurilor de petale
Și circularitatea lor concentrică

În afară de centru
Începe împrăștierea

Frunzele căzute pe beton
Stau nemișcate și tăcute
În ceața fără nici un fir de vânt

Din ierburile mlaștinii
Sacra vacă extrage
Cercul alb al laptelui cosmogonic

Trestii

Suprema bucurie a luminii -
Dintr-un abis parc-a ieșit
Din ceață soarele

Umedă, neagră și grea e turba

Apele canalului stau inerte
Abia dacă se simte alunecarea spumei

Înalți pereți de stuf păzesc
Taina pierderii apelor

Un cerc de păsări de pradă
Se rotește deasupra pădurii de stuf

Foarfecă aerul o pasăre grăbită
Alta îl taie cu vâslele aripilor
Flexibile și elastice

În șire frunzele trestiei
S-au transmutat în aur
De aur sunt toate frunzele nucilor

dumitru mureșan

Ei înrădăcinează în cer
Un rămuriș labirintic în care
Sufletul se contemplă pe sine

Ci mărăcinii înnegriți cu totul
Păstrează o tăcere fericită

Betonate cu ciment alb
Par balegile uscate pe grind

Mușuroaie minuscule
Neluuate de nimeni în seamă
Precipită întrebări

Cu ochii pisicilor
Galbeni, oblici și lungi
Seamănă frunzele trestiei

Încă o dată, nespus de suave
Sunt trestiiile de aur
În tăcerea și taina luminii supreme

Galben absolut

Pe drum, după telefonul uitat
În curtea pustie, văd
Crizantemele de lână bordo legănându-se

Foarte puține prezențe umane
În ziua friguroasă, cu ploaie și vânt
Și toate singuratic: bărbatul înalt,
Femeia stând pe bancă în frig

Nici o duritate mai mare
Decât aceea a frigului

Contradicția moliciunii betonului
Abia turnat în cofraj
Pastă verde închis-cenușie, umedă, moale

Hârlețul pătrunde ușor în pământ;
Rămâne dificultatea întoarcerii brazdei

Au căzut toate frunzele smochinului
Și au rămas doar smochinele;
Le culeg în coșul de pâine

În butucii de pin descopeream dimineața
Unica, dreapta linie a centrelor
Și coarnele de diavol roșii ale nodurilor

Apogeu al magnitudinii luminoase
A crizantemelor galbene
În întunericul zilei
Pe fondul pământului
Săpat pentru iarnă

Generația lui Vulcănescu, între spiritual și politic

adrian g. romila

Ar fi interesant de văzut dacă în post-modernitate, epocă a rupturilor între oameni și textele lor, între cuvinte și lucruri, între granițele altă dată fixe ale tipurilor de discurs, s-ar mai putea vorbi de unitatea ideologică a unei generații și de misiunea ei la un moment dat. Într-un spațiu anume. Actualitatea nu mai pare a oferi posibilitatea unor manifeste sau programe, cu vreun eventual impact în evoluția dispersată, din ce în ce mai dispersată a tuturor faptelor culturale.

Dar fiecare cultură datorează unor generații nume avântului ei și starea de universalitate. În cazul nostru, există o succesiune de asemenea generații, a căror contribuție o analizează strălucit Mircea Vulcănescu, pentru a-și lămurii, de fapt, locul propriu în istoria făuririi unui spirit românesc. Conferințele și articolele sale pe tema ideii de generație au fost antologate chiar la începutul lui 2004 de Editura Compania sub titlul *Tânără generație. Crize vechi în haine noi. Cine sunt și ce vor tinerii români?*

Vulcănescu pornește de la șapte accepții ale termenului „generație” - biologică, statistică, istorică, psihologică, cultural-politică, economică și socială - pentru a da o definiție („sociologică”, spune el) destul de prolixă, încercând o cuprindere exhaustivă a conceptului: „O generație este o grupare socială biopsiho-istorică, în care predomină oamenii de aceeași vârstă, care se manifestă simultan, spontan, cu conștiința solidarității lor de vârstă. Manifestările acestei grupări sunt condiționate de faptul că membrii componenți au participat la un anumit eveniment istoric, a cărui influență au suferit-o în perioada lor de formare intelectuală - fapt care face să predomine, în manifestările lor, preocupări de aceeași natură, precum și o asemănare de material și de maestri. Această predominare mai poate fi condiționată și de felul în care tineretul participă la activitatea colectivității și de încadrarea sau neîncadrarea lui în ierarhia socială existentă”. Fiecare din cele cinci generații ce o precedă pe cea „tânără”, cum o numește el pe cea din care face parte, e legată de câte un eveniment istoric major și de un ansamblu de influențe suferite sau, dimpotrivă, transmise. „Premergătorii” sunt inițiatorii României moderne: Școala Ardeleană, Gh. Lazăr, cărturarii moldoveni. Autohtonii cu orice preț, au apărut originea latină, în polemică cu cea slavă ori greacă. „Pașoptiștii” sunt „boiernașii” care au implantat, pe filieră franceză, ideile liberale la noi: Brătianu, Golescu, Kogălniceanu, Rosetti. „Junimiștii” conservatori precum Carp, Negruzzi sau Maiorescu au criticat formele împrumutate din Apus, încercând o ridicare a fondului autohton la nivelul cerințelor modernizării, amestecând liberalismul moderat cu tradiția autohtonistă. Așa se explică și prezența printre ei a unui Creangă sau Eminescu. „Ge-

nerația socială” o reprezintă sămănătoriști ca Iorga și A. C. Cuza, ori poporaniiști ca C. Stere, care au urmărit realizarea unității naționale a tuturor românilor și culturalizarea maselor. „Generația de foc” e cea a „Gândirii”, cu Nae Ionescu, Goga, Blaga, Crainic, Șeicaru, Bucuța, Vianu, Ralea, I. M. Sadoveanu, Camil și Cezar Petrescu, caracterizați chiar de directorul „Cuvântului” prin realism, autohtonism, ortodoxie, monarhism. Ei adaptează valorile occidentale la viața românească și exprimă, pentru prima oară într-o asemenea anvergură, caracterul universal al sufletului românesc.

„Generația tânără” urmează imediat după Primul Război, găsim o Românie împlinită cât de cât în idealurile ei politice de veacuri, căci și ultima ei provincie, Transilvania, se alipise Regatului. Ceea ce însemna că bătălia pentru asemenea scopuri nu-și mai avea, deocamdată, rostul. Astfel se explică avântul spiritualist al generației ieșite de sub tutela transformatoare a unor profesori ca Nae Ionescu ori Vasile Pârvan, cu reverberații specifice în literatură (*id est* preocuparea pentru autentic, sinceritate, confesiune) și în atitudinile ei generale (setea de experiențe, religiozitate, plasarea la extrema dreaptă a politicii, disputa în spațiul pur al ideilor). Cele două reverberații sunt împărțite de Vulcănescu în „momente” opuse: „un moment spiritual” (1925-1929): entuziasm, îndrăzneală, iluzia unei clipe de har pentru destinul întregului grup, concretizat în texte precum *Itinerariul spiritual* al lui Eliade sau *Manifestul Crinului Alb* al lui I. Nestor, Sorin Pavel și Petre Marcu-Balș; „un moment nespiritual” (1929-1932): cădere, decepție, sentimentul inutilității și al excluderii, cu texte ca *Întoarcerea din Rai* (Eliade), *Nu* (E. Ionescu), *Pe culmile disperării* (Cioran).

Percepută ca eșec, ne putem întreba dacă misiunea generației criterioniste nu era deja sortită acestuia, în lipsa unui ideal politic de realizat, așa cum erau obișnuite generațiile trecute, care-și măsurau astfel reușita. Sentimentul ratării în confruntarea cu somnul balcanic i-a făcut probabil pe unii dintre ei să comită gesturi cu certă tentă spiritualist-experiențială, care vor fi regretate mai târziu (vezi fascinația lui Cioran pentru figura lui Hitler sau articolele pro-legionare ale lui Eliade). Deși ideile lor de mai târziu nu vor mai coincide. Vulcănescu va continua activitatea începută în campaniile lui D. Gusti, încercând să regăsească o dimensiune filozofică a existenței românești, pomind de la matca rurală. Eliade va rămâne și el fascinat de efervescenta mitologiei românești și a întregului spațiu balcanic, căreia îi va găsi originea și filiațiile. Cioran, însă, va resimți românitățile ca o povară, de care se va dezice mereu. *Schimbarea la față a României* e doar un început de drum. Inevitabil, destinul generației se va sfârși mai brusc decât prevăzuse autorul *Ultimului cuvânt*: unii, exilul, alții, pușcăriile staliniste de după 1946. S-a produs ieșirea din rândul unui posibil grup, cu o

eventuală misiune într-o cultură dată, originară. Asta tot din pricina politicului, care le lipsise atât.

Influențele divergente ar fi putut fi o cauză a ratării. Vulcănescu le numește - „misticismul orientalizant german”, „misticismul rusesc din emigrație”, „maurrasismul francez”, „neotomismul”, „comunismul rusesc”, „marxismul german”, „fascismul italian”, „național-socialismul german” - și reflectează: „Cum s-au putut amalgama aceste influențe divergente, în sufletul unei aceeași generații, e greu de spus. Se poate chiar ca înrâuririle să fie încă departe de a fi contopite și să provoace antagonisme între elementele tinerei generații. Dar este un fapt de netăgăduit că nu găsim un tânăr de sub 40 de ani a cărui formație să nu fie pecetluită de măcar unul din aceste curente”. Iarși, între spiritual și politic. Ruptura e imposibilă. Dar nu conflictul între influențe a dus, până la urmă, la tragismul generației. Ele ar fi putut coexista în lumea tolerantă a interbelicului. Absurditatea unui sistem, extrema cealaltă, cu care nu s-au gândit vreodată că vor fi nevoiți să se confrunte, aceasta a dus la zdrobirea definitivă a unei deja înfiripate ideologii de grup. Nici una din atitudinile pe care Vulcănescu le vede posibile în relația politic-spiritual nu s-au mai putut continua: 1) „izolarea”, retragerea în turnul de fildeș, refuzul preocupărilor politice și sociale; 2) „activismul prin disperare”; 3) „istorismul prin resemnare”. Și nici misiunea impusă de „chemarea vremurilor și nevoile societății” nu s-a mai putut împlini. Pe de altă parte, nu susținuse el oare că tocmai refuzul unei chemări imperioase a

istorie literară

vremurilor a generat variațiunile spiritualiste ale generației sale? Cu toate acestea, el găsește chiar deziderate urgente, ce oscilează, și ele, între politic și spiritual: „să asigure unitatea sufletească a românilor” (ceea ce încercase să definească în *Dimensiunea românească a existenței*; ar fi fost posibil însă așa ceva fără o unificare a direcțiilor culturale relativ divergente din Moldova, Regat și Ardeal?); „să exprime în forme universale acest suflet românesc” (există vreo asemănare între privirea ascuțită asupra românității a lui Caragiale și epopeica viziune naționalistă din poemele istorice eminesciene?); „pregătirea pentru ceasurile grele care vor veni” (ar putea veni ceasuri grele din altă parte decât din zona politicului?); „a pregăti ivirea omului nou” (ar putea el exista fără un stat care să-l favorizeze?). Ultimele două „misiuni” au fost în mod profetic *de-realizate*: elitele românești nu au fost pregătite pentru ceasurile grele ce au venit, cu adevărat, iar „omul nou” s-a ivit (dinspre Răsărit, am putea spune), dar nu așa cum ar fi vrut generația lui Vulcănescu să fie. Cu alte cuvinte, ceea ce și-e scris, în politic și-e pus!

Cuvinte ca „grup”, „misiune”, „generație” sunt redundante în conferințele și articolele lui M. Vulcănescu. Ediția îngrijită de Marin Diaconu ne pune în față o veritabilă panoplie, a sensurilor unor asemenea cuvinte, sensuri care, lămurite de Vulcănescu din varii perspective, problematizează existența unor generații oriunde, oricând. Chiar și în post-modernitatea noastră pluralistă și globalizantă, atât politic, cât și spiritual.

mart lenardic:

Soiuri

- Bravo, champ - mă băteau ei pe umăr în timp ce eu mă strecuram pe culoar. Am zărit doi-trei ziariști și atunci am mărit pasul. La ușa cabinei mă aștepta antrenorul, l-am tras înăuntru și-am închis repede ușa.

Și antrenorul mă bătea pe umăr.

- Bravo, maestre - se aprinse el, felicitări, bravo ție că ai ajuns și campion național la grei!

Super campion - am mormăit eu - super națiune! Am început să mă dezbrac. Va să zică, i-am bușit bine pe toți trei pretendenții. Bravo, n-am ce zice! Numai că asta de azi bate de patruzeci de ani. Și am intrat sub duș lăsând să curgă apa caldă.

- Ei, n-o lua nici tu așa - răzbeau cuvintele antrenorului prin șuvoiul stropilor de apă, treizeci și șapte. Și trei zile mai mult decât tine.

- Dar și trei fii care-s deja niște brute ca și el - am continuat eu săpunindu-mă.

- Dă-le-ncolo de brute, l-ai aranjat bine - mă încuraja el; peste două luni sunt campionatele europene și toți sunt de acord că ai toate șansele. Serios, maestre - își frecă el mâinile.

- Dacă m-aș gândi că nu mai am șanse nici nu aș mai boxa - mă săpuneam eu -, mai cu seamă la un campionat național. Cu o dragoste specială îmi spălam ciocul care părea să promită multe la noapte. O să bat și la europene, și după aia mai departe, le iau la rând. M-am înfășurat în prosop, dar am lăsat intenționat să mai curgă apa. În fața oglinzii îmi studiam niște croșee scurte. Gândindu-mă la ce-o să-i aștepte pe cei care mi-ar sta în cale. Chiar eram bun.

- O.K., champ, odihnește-te, mâine avem liber, după aia antrenamente!

Ziariștii băteau întruna la ușa.

Am ieșit gol-goluț și furios, le-am deschis ușa și le-am zămbit celor interesați. - BUUU! - am răcnit, după care am închis ușa după mine. Și așa am avut iarăși pace.

*
* *

Când am ajuns acasă nu era țipenie, chiar dacă era miezul nopții. Trupul mi se răcise și simțeam fiecare lovitură care mă ajunsese în ziua aceea. - În prima rundă trebuie să-l nimicești, îmi ziceam cu o voce sufocată.

Am găsit-o pe nevastă-mea în dormitor, făcută covrig în așternutul de puf, veioza licărea, cartea îi alunecase din mână pe jos. - Alo, șoricelul - am salutat-o eu, iar bătaorul se trezise și ca un vajnic înaintaș se pusese-n mișcare un sfert de metru înaintea mea. N-ai mai făcut dragoste cu un campion, animăluțul

meu, cel puțin din câte știu eu - i-am zis și m-am culcușit lângă ea. Attila era tot mai frisonat și mai crescuse un pic.

- Șoricelului îi e somn - mormăia draga de ea - și mâine lucrez.

- Dă-o-n pisici - am zis -, doar am învins! Ai putea măcar să mă întrebi ceva, nu crezi?

- Bravo, tu și-așa întotdeauna câștigi - era insuportabilă - iar eu trebuie să mă scol mâine la cinci și jumătate! Și mi-a întors spatele.

- Dar am putea să sărbătorim evenimentul - continuam eu să fac presiuni, vârandu-mi mâinile sub cămașa ei de noapte și căutând să-mi instalez armamentul.

- Lasă-mă-n pace - m-a împins ea, relativ furioasă - vezi doar cât e ceasul! Și-n clipa aia adormi.

Am renunțat, profund jignit. Încă mă mai încingea erotismul, de aceea nu puteam admite ca ditamai campionul la categoria grea ce eram să mi-o frec cu mâna. Asta era un alt film. De desene animate. Și chiar să fi vrut, eram mult prea obosit, așa că am adormit pe loc.

*
* *

În zilele următoare am avut antrenamente lejere, am înghițit proteine, am alergat și am ridicat greutatea. Nevasta mi se întorcea de la slujbă seara târziu, fiind preocupată de nu știu ce mare proiect. Chestie cu care mă obișnuisem. Și, abia ținându-se pe picioare, se arunca în pat și evident că pentru amor era prea târziu. Aș fi încercat la nouă și jumătate, dar n-a ajutat. Cu timpul am renunțat. Alergând tot mai mult.

*
* *

Vin eu frumos într-o zi acasă, era după-amiază, și, ce văd, drăguța de ea venise. Mă privea relativ grav, ei și ce. M-am întins spre ea și am amușinat-o la subsuori.

- Trebuie să discut ceva cu tine - zise ea cu o voce care și pentru un tip tare de cap ca mine spunea totul - s-a întâmplat ceva.

- Te-ai înhăit cu cineva, nu? - am strigat eu, zi-i, ai? Și cu cine te-ai înhăit, cătece ce ești? - evident că mă interesa ce și cum.

Era relativ palidă. - M-am îndrăgostit - i-a ieșit ei greoi și mârșav din gură.

- Am știut, curvo! am șuierat eu ridicând mâna, încât drăguța mea parcă s-a frânt în două. - Îți dau eu ție, doamna s-a îndrăgostit! Până peste urechi! Cine-i ăla care-i face felul nevesti-mii?

N-am lovit-o. Mi-am potolit vocea. - Cine e, șoricelule, noul tău prieten din pricina căruia

nu mi te-ai dăruit o săptămână? Abia-mi venea să cred că toate alea mi se petrec mie.

- Păi nu e chiar așa - s-a încolăcit ea - tu nu înțelegi.

- Și ce-i de înțeles aici? - tremuram eu scrâșnind dinții.

- Se întâmplă, totul vine de la sine - scotea ea argumente din depozitul de armament feminin. - Ne-am întâlnit întâmplător acum câteva zile. N-am vrut, dar m-a vrăjit.

- Vezi să nu te vrăjesc eu, că n-ai să știi nici cum te cheamă - mă chinuiam eu, când de altfel nu-mi prea păsa. Și cu ce se ocupă vrăjitorul ăsta al tău?

- Eh, zise ea de parcă mă interesa - e artist. Muzician.

- Du-te d'aici - am șuierat eu - zici că-i muzicant? Măcar să fi fost înghițitor de săbii! Cântă la acordeon? Sau la chitară, în vreun bar?

- Nu, nu - își ferea ea fața cu mâinile - e violonist. Ne-am întâlnit la filarmonică, după concert, e vioara a doua. Și-așa n-ai vrut să mergi cu mine la concerte...

- Aha, care va să zică umflă cimpoiul, cimpoi, ai? - și mi s-a urcat sângele la cap - n-are cioc și d-aia umflă cimpoiul!

Am arătat cu arătătorul ușa. - Marș, căzătură frigidă! Să nu te mai vad! Marș! Du-te la filarmonica ta sau la operă, ori la circ, numai să nu mai apari în fața ochilor mei! Și-o să trageți amândoi mâța de coadă, cretini nenorociți, să vă fie de bine!

Evident, drăguța mea soțioară a șters-o imediat.

*
* *

Timp de o jumătate de oră am zăcut și am tremurat. După care mi-am pus o cămașă de mătase, am încheiat-o doar la buric ca să mi se vadă pufușorul de pe piept și zgarda de aur. Am urcat pe motor ca pe armăsarul meu credincios și mai mult pe roata din spate decât pe cea din față am șters-o la birtul lui Joško.

- Este careva mai puternic decât mine? - am icnit eu chiar din prag și mi-am încordat toți mușchii, chiar și pe cei care în box nu-s de bază, dar pe care îi cultiv din pură plăcere. Toți bărbații aflați în crâșmă stăteau cu ochii lipiți de paharele din fața lor și se jucau cu brichetele. Damele lor se filau cu mine.

- Ei, acum și tu, champ - și de după tehghea Joško își desfăcu brațele -, să nu-mi faci asta. Măcar nu azi! Pe frunte îi luceau broboane de sudoare.

- E-n regulă - l-am potolit eu și dintr-un foc am și golit paharul cu lichior al damei de lângă mine, căreia tainic i s-au tulburat ochi-

șorii. Tu trebuie doar să golești încăperea din spate. Și să pregătești trei damigene cu rom și trei curve! - M-am răzgândit. - De fapt, patru curve.

- Dacă te rog eu frumos - se întinse înainte Joško - camera din spate nu e încălzită și...

- Pentru Dumnezeu - am lovit eu cu pumnul în teighea - tu să nu mă tragi în piept! Ai la dispoziție cinci minute ca să faci cald acolo! Și să fie primitoare după gustul meu, încă șase minute! Am mai dat pe gât și tăria tipului gagicii ăleia pe care am prins-o de coapse, dar însoțitorul ei m-a privit atât de rugător, încât mi-am scos din cap mai știu eu ce intenție și i-am lăsat în pace.

- Scot nevastă la mezzotempo, pentru o curvă de rahat, cântam eu cu voce puternică de bariton intrând în separeu. - Mai bine să fie cinci, Joško, și două damigene - am comandat eu, doar era o zi specială. Și adu și un violonist să mă stimuleze. Joško! - am adăugat.

*
* *

Noaptea a durat până dimineața și încă pe-atât. Joško s-a întrecut pe sine. Că doar ce putea să facă, i-a chemat el pe polițiști, dar le-a dat de știre că șeful lor era un vechi amic al meu, fost campion la super-grea, și-ntr-o clipă s-au instaurat ordinea și disciplina după gustul meu, iar șeful s-a pus pe chef cu noi. Iar Joško a câștigat trei luni de pușcărie cu suspendare.

Cele trei curve au fost divine, nici violonistul n-a fost de lepădat, dar cheful n-am să vi-l descriu. De digresiuni d-astea e plină literatura, încât ai tot mai mult senzația că unii autori se pun pe scris doar pentru plăcerea pe care le-o provoacă asemenea chestii. Cam pe la amiază damigenele erau goale, domnișoarele înainte, țiganul prăvălit pe scaun, iar eu am urcat pe motor și am șters-o, unde altundeva decât la filarmonică. Tocmai terminaseră repetițiile.

- Ascultă, colega - i-am vârat eu portarului o bancnotă în buzunarul căscat - care dintre uncheșii ăștia e vioara a doua? Știi, aș vrea să-l întreb ceva.

Tipulețul arătat de ușier mergea lăbărțându-și picioarele și era printre ultimii din hol. Ușor laș fi dibuit că el era. - Ei, salut - i-am tăiat eu mâna și l-am împins elegant înspre cea mai apropiată ușă care dădea într-o chicinetă întunecoasă. Să schimbăm câteva vorbe.

- Scazați - încerca bărbăteșul să se sustragă - se pare că e o...

- Se pare că e o mare pizdărie - i-am venit eu în ajutor. Nu-mi credeam ochilor. Categoria ușoară, l-am cântărit eu când l-am luat de guler și l-am ridicat un pic. Și niște nări de care s-ar fi rușinat până și un hârciog onorabil.

- Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce v-a venit, domnule, vă rog să-mi permiteți să... se zbătea el dând din picioare.

- Tu ești acela - am urlat eu - tu, stârpitură bleagă, șobolan puturos, tu zici că poți să-mi regulezi nevasta? Și așa mi l-am scuturat că i-au căzut și ochelarii și mărunțișul din buzunar. Mă, muscoiule, tu pici în ciorba mea, păduche împuștit?!

- Vă rog, domnule - șuiera el străduindu-se să nu-i scape vioara din mână - vă rog să vă potoliți! Doar putem discuta civilizată...

L-am bușit de un perete de i-au scârțâit coastele.

- Și să mai știi ceva - l-am avertizat eu -, că oamenii civilizați nu-și bagă degetele lor schiloade acolo unde n-au ce căuta. I-am dat un șut la noadă.

- Dar domnule - se lamenta el vlăguit -, L și cu mine ne iubim, iar ăsta nu e un mod de a...

Dincolo de similitudini aparente cu noi, peisajul literar sloven al momentului - înstăpânit de 8 tineri scriitori sloveni care coabitează volens-nolens în antologia alcătuită și conceptualizată de și mai tânărul critic sloven Mitja Cander (n. 1973) martori suverani - se lasă greu încadrat din simplul motiv că aneantizează ierarhizări literare cu iz colectivist - căprăriile pe generații.

Acești tineri scriitori, „martori suverani“, trăitori într-o Slovenie unică renăscută din propria cenușă sunt niște autori autarhici cu poetici autonome. Sunt aparent imprezvizibili, nu sunt instanțe declarative și au anticipat orizontul de așteptare al cititorului dezabusat de stereotipiile de conținut. Cheia reușitei lor pare să fie priza la realitate. Tobă de carte, având studii aprofundate de comparatistică, aceștia fac recurs la coduri narative consacrate pe care le parodiază punându-le în consonanță cu realitatea Sloveniei.

Unul dintre „martorii suverani“ este și Mart Lenardic (n. 19.07.1963, Brezice), absolvent al Facultății de Filosofie, secția literatură comparată din Ljubljana. Autor a două romane de proză scurtă: Tipele mele (1989) și Și mai marele Gatsby (1994), prezent în antologie cu povestirea Soiuri pe care o publicăm în aceste pagini. (M.Ș.)

- Vă iubiți - și mi s-a pus un nod în gât -, uite la el ce zice, vă iubiți, ai, broscioiule? Vrei să-ți sfarm degetele, vierme? Și iar l-am înălțat. Pentru muzichie îți trebuie scule, nu, și mi-am odihnit o clipă genunchiul de cutia instrumentului, numai că trebuie să știi că și pentru dragoste îți trebuie sculă. Extra! Și i-am mai dat un șut la ouă. Asta ca să-ți fie învățătură de minte - și ridicându-l cu stânga ca pe un sac, i-am izbit un pumn în nas, încât cartilajul a cam pârâit și au zburat și câteva picături de sânge.

- Acum ți-am borsit nasul - i-am zis în vreme ce el se ridica de la podea -, dar dacă te mai văd vreodată în preajma neveste-mii, ți-l rup de tot. Am scos vioara din cutie. - Și nu numai nasul, amice, ai priceput? Și mi-am trecut de câteva ori degetele peste strune. - Stradivarius, cam răpciugos, mi-am dat eu cu părerea de ageamii, după care am așezat instrumentul pe jos și apoi l-am călcat în picioare. Nu te pune cu încornoratul - l-am avertizat eu și am plecat. Mi-am lăsat motorul în parcare, doar nu eram nebun să conduc în starea aia.

*
* *

În zilele următoare am lăsat-o mai moale cu antrenamentele, am mai lenevit. Antrenorul mă implora la telefon, mi-a făcut chiar o vizită, eu mă râiam. Prietenul meu, șeful poliției, mă implora și el. Evident că m-a căutat și pizda aia. Că o să-mi pară rău într-o zi, am înțeles eu. Eram în mod sincer foarte trist. Chiar am plâns un pic. Mi-am vărsat nervii și pe ceva mobilă, încât vecinul de sub mine a venit să mi se plângă de „gălăgia insuportabilă“.

*
* *

Nevastă-mea a picat ca un tunet din seninul cerului.

- Brută! - a urlat ea la mine din ușă - monstrule, idiotule, porcule, cretinule! - după care a venit spre mine și m-a lovit pe față cu gentuța. Stăteam în pat și nu m-am apărut. - Porc ordinar, mai să-l omori! Dădea din picioare ca scoasă din minți. Am tras-o lângă mine. Până și vioara, cum ai putut, porc nenorocit! Animal, animal, animal! Și tot dădea în mine.

- Șoricelule, tare ești frumoasă când te înfurii - am luat-o eu de mână. - Sexy!

- Scutește-mă, ticălosule, ești respingător - se îngrozi ea încercând să scape. - Știam că ești un animal, dar să te porți astfel cu un nevinovat! Am trăit cu un monstru.

- Femeia e crucea noastră - am izbucnit eu într-un râs golănesc și am luat-o și de mâna cealaltă. Am căutat să o trag în așternut lângă mine. Ea se zvârcolea, lovea cu picioarele și zgăria. Era superbă. Mai bine cu un monstru decât c-un șobolan - cugetam eu, chiar dacă nu știam nimic despre șobolani și nici măcar dacă ei există.

- Jos etichetele de pe mine - se răsucea fetița -, o să strig, o să urlu!

- Dar nu prea mult - i-am spus eu și i-am închis pliscul. Așază-te, șoricelule, să vezi ce mic dejun îți pregătește campionul! I-am vârat mâna sub fustiță, împotriva ei a fost zadarnică și dintr-o singură mișcare i-am scos chiloșii și ciorapii. Se zvârcolea ca un șarpe și am simțit pe coapse pielea frisonândă. Asta-i deja bine, șoricel dragălaș - și am început s-o ling pe gât, care s-a frisonat și el. Respira precipitat.

- Ești nebun - a spus când i-am scos și bluza, apoi sutienu, dar nu mă mai zgăria.

- Dacă așa ți-e bine - am spus eu, lingându-o pe abdomen și pentru orice eventualitate ținând-o de mâna stângă - ești superbă, șoricelul meu - tu lasă totul în seama maestrului! Se împotriva tot mai puțin. Încet am alunecat în ea.

- Porcule - găfăia ea legându-și șoldurile.

- Curvă - am zis eu, i-am lăsat din strânsoare mâinile și am îmbrățișat-o pătimaș.

- Dă-i înainte, zicea ea.

- Merge, merge - ziceam eu și trupurile noastre hoinăreau unul în altul.

- Pătrunde-mă, diavole - țipa ea.

- Cu cea mai mare plăcere, frumoasa mea - rezonam eu.

- Că doar nu credeai că o să te părăsesc pentru păduchele ăla, pentru cârpa aia - găfăia prinzându-mi ferm gâtul între picioarele ei.

- Evident că nu - am șoptit eu și i-am închis gura cu o sărutare fierbinte.

Prezentare și traducere de
Mariana Ștefănescu

literatura lumii

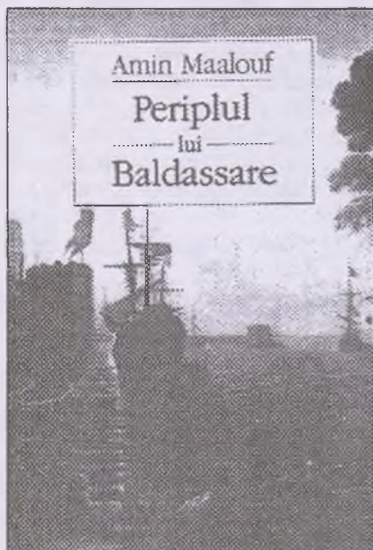

Levant și Occident, în anul Fiarei

geo vasile

Creștin melkit după mamă, protestant după tată, vorbind curent araba, franceza și engleza, Amin Maalouf (n. 1949, Liban) se stabilește la Paris în 1976, unde va fi redactor-șef al ziarului „Jeune Afrique”. Scrie reportaje de la fața locului despre asediul Saigonului, Etiopia revoluționară, războaiele arabo-israeliene, revoluția din Iran. Începând cu anii '80 se va impune ca romancier, nu numai prolific, ci și de succes internațional, cărțile lui fiind traduse în peste 20 de limbi. Iată câteva titluri: **Leon Africanul, Samarcand, Grădinile luminii, Primul secol de după Beatrice, Stânca lui Tanios** (1993, distins cu Goncourt), **Scările Levantului, Identități ucigașe, Periplusul lui Baldassare** (2000, premiul Jacques Audibert-Ville d'Antibes).

Tradusă în românește de Ileana Cantuniari, care a păstrat tot farmecul stilului aventuros -

sapiential al autorului francez, **Periplusul lui Baldassare** (Polirom, 2004, 458 p.) debutează prin prefațarea climatului de opresiune psihică ce se simțea tot mai mult în ajunul împlinirii anului Fiarei 1666. Baldassare este cel din urmă vlăstar al vechii familii genoveze Embriaco, locuitor în Gibelet, un ex-domeniu seniorial al strămoșului său Ansaldo care pe la anul 1100 înlesnise cruciaților asediul portului Tripoli. Acum însă Levantul și insulele grecești aparțin musulmanilor. Negustor de antichități și lucruri rare, deținător al uneia din cele mai aprovizionate librării (cărți orientale, grecești, copte, ebraice, siriace), Baldassare află că, în contra antihristului prevestit de scriptură, ar exista o pavăză numită „Al o sutălea nume”, o carte a autorului Mazandarani pe care tocmai o cumpărase de la un bătrân din partea locului. Numai că Hugues de Marmontel, emisarul Franței, un obișnuit al magazinului din Gibelet, îl somează pe Baldassare să-i vândă cartea, oferindu-i, sigur că da, o sumă fabuloasă. Astfel se declanșează *periplusul*, adică drumul inițierii naratorului-diarist, pretextul fiind recuperarea cărții pe care Baldassare n-apucase nici să o deschidă.

Jurnalul de călătorie sub forma a patru caiete, istorisește și împletește epic întâmplări, mărturisiri și stări sufletești curente (24 aug. 1665 - 31 dec. 1666), dar nu ignoră retrospectiva și retrospectivă, și nici profeția și parabola pe adresa lumii noastre dintre milenii, veacul XVII european

fiind zugrăvit prin grila ideologiei și mentalităților specifice, metabolizate de protagonist: retorica fricii de Dumnezeu și a Judecății de Apoi, a respectului ierarhiilor și valorilor evanghelice, a fatalității și a providenței sub ascultarea cărora se află soarta omului.

Coincidență sau nu, pornind la drum pe urmele pomenitei cărți mântuitoare, Baldassare și însoțitorii săi se întâlnesc cu Marta, încă frumoasa „văduvă” plecată și ea pe urmele lui Sayyaf, soțul-borfaș ce-o părăsise cu zestre cu tot. Sosiți la Alep, se alătură, după obiceiul vremii, unei caravane spre Constantinopol. Trec prin tot felul de întâmplări rocamboliste ce pot fi luate și drept simptome ale psihozei sfârșitului lumii (secte, noi Mesia etc.). Fapt e că Baldassare, căruia la tinerete îi plăcuse de Marta, dar n-avusese tăria de a o lua de nevastă, cade din nou în mrejele aceleia; un prilej numai bun de a-și clarifica sentimentele. Deși își evocă mereu vocația de negustor (totuși, de cărți și obiecte de artă), Baldassare nu este îndeajuns de pragmatic în cunoașterea lumii și a vremurilor, cu perversitățile lor sufletești și felurile malversațiuni și nelegiuiri din culisele puterii. Proba de foc este însăși înamorarea lui de Marta, eroul nostru petrarchizând în preludiu și amânând iubirea carnală, deși aflat în plină maturitate. Se împrietenește firesc cu ecumenicul Maimun, călător la Constantinopol spre a consulta un rabin cu privire la anul Fiarei. Va fi tot timpul un moderator între rase și confesiuni, ferit prin educație de excese fanatice.

După Alexandretta și Tars, Baldassare străbate Munții Taurus, Platoul Anatoliei, Scutari, Konya. Cade la pat cu simptome de ciumă, prilej cu care Marta își probează devoțiunea de infirmieră. Ea nu-și pune problema sfârșitului lumii, n-are frisonul escatologiei, de vreme ce conviețuise cu „Fiara” de Sayyaf în timpul scurtei căsnicii; cu atât mai inexplicabil ni se pare masochismul acestei misterioase figuri feminine care, spre sfârșitul aventuroasei căutări, va alege să rămână cu persecutorul regăsit, iar nu cu Baldassare cel îndrăgostit. Nici măcar tandra și pătimașa iubire carnală la care consimte în fine, în cele câteva zile petrecute la Constantinopol, n-o va reține, adevărindu-se astfel că destinele celor doi amanți n-au fost să fie gemene.

Picarescul periplus continuă, protagonistul lăsându-se sedus de magia hazardului sau de numele intim al lui Dumnezeu care, așa cum vom vedea, deși nu i se revelează lui Baldassare, îi încredințează misiuni și-i dezvăluie taine, preschimbându-i viața cenușie într-o epopee memorabilă. Autoironia mereu însoțitoare și înțelepciunea orientală nu exclud spiritul acut de observație al eroului nostru umilit și îngrozit de mentalitatea dominantă a epocii în care valoarea vieții e aproape nulă, fărădelegile sunt la ordinea zilei, iar relațiile oamenilor cu imensa caracatiță a birocrăției otomane nu sunt de conceput în afara mitei, plocoanelor, birului. Corupția, fraudă, tâlhăria și contrabanda au cuprins întreaga piramidă socială. Un fundal terifiant pe care cu atât mai straniu se conturează cele câteva oaze de idealitate și superioară omenie, ca de pildă voievodul Mircea, nobil de Valahia, colecționarul în exil din Constantinopol, deținătorul unui exemplar din „Al o sutălea nume”. Dar vai, în clipa în care vrea să-i arate răvnita carte lui Baldassare, izbucnește din senin un incendiu ce mistuie biblioteca și casa. Baldassare, în fugă pe străzi, este luat drept piroman și prigonit de mulțime, din mână căreia este salvat de un satrap local contra unei sume de bani. Amenințat apoi cu moartea de un fals jude (un fel de recuperator), ajuns în condiția de proscris, fuge pe

mare, ajutat mereu de o aceeași instanță supremă (Creatorul) față de care naratorul (Baldassare) nu obosește să-și declare independența, deși nescutită de felurite capcane mortale ale fatalității.

Toate acele semne și simptome ale sfârșitului timpurilor, trăite de diaristul veacului XVII, și deopotrivă de cititorul din anul 2000, întăresc ideea că Amin Maalouf scrie un roman cu cheie pe adresa actualității noastre torturate de vechi războaie și dispute religioase, sociale, rasiale ș.a.m.d. Idealul de umanitate pledat de autor este cel al lui Baldassare, om cu certe voluptăți livresce, bărbat ce descoperă iubirea și se lasă în mrejele ei, ce nu ezită să-și sondeze sufletul și sensibilitatea, dublată de scrupule etice. Protagonistul, deși un om al vremii sale, este om de lume, dar și deasupra lumii prin disponibilitate analitică și chiar filosofică (cultivator al aforismului); deși supus destinului imprezvizibil (*fortuna labilis*), cumpeni între descurajare și exuberanță, Baldassare este conștient de unicitatea sa, chiar pierzându-o pe Marta la Chios (unde se ascunde Sayyaf), pierzându-și averea și liniștea. Este eșecul (aparent) al periplusului și greșeala vieții călătorului: cartea, ca și iubita, ireversibil pierdute, puterile călătorului de adevăr, sleite.

Și ca lecția de viață să fie pilduitoare, Baldassare este batjocorit de comandantul ienicerilor și expulzat din Chios, nu după ce fusese jefuit de ultimii bani pentru deranjul autorității. Se trezește pe corabia Charybdos a căpitanului Domenico, care se îndeletnicește cu contrabanda de mastic, produs în exclusivitate în acea insulă, un fel de gumă de mestecat și împospătat respirația, foarte la modă și mult dorit în haremul vizirilor și sultanilor, dar și la Genova. Ajuns pentru prima dată în patria sa genoveză, Bal-

cartea străină

dassare este întâmpinat ca un erou - fiu risipitor, și preluat de Gregorio, negustor al locului legat trup și suflet de istoria glorioasă a familiei Embriaco și dealer al masticului de Chios în toate țările creștine.

Se pare că soarta îi surâde din nou protagonistului, dar din mintea și inima înțeleptului anticar nu poate lipsi acel grăunte de nebulie în virtutea căruia neliniștea și introspecția fără răgaz fac casă bună cu nestatornicia. Căci ceea ce pare a fi libertate de opțiune, se regăsește într-un traseu prestabilit de Providență. Călătoria (p-marea primejduită de războiul naval olandez-englez) spre Londra, pe o corabie a cărui căpitan e persecutat de demoni deghizați în goelanți sau pescăruși, se va dovedi în cele din urmă *aranjată* de providențialul Gregorio, dar și de Providență, de vreme ce Baldassare scapă teafăr și din mâna olandezilor, și pe deasupra și cu o mare sumă de bani. La Londra, oraș aflat sub primejdia epidemiei de ciumă din 1665 și apoi distrus de un mare incendiu (apocalipsa), eroul nostru este găzduit în casa unui pitoresc capelan, un cărturar din galeria dickensiană, care cumpărase pe nimic „Al o sutălea nume”, nu altul decât exemplarul vândut de Baldassare lui Marmontel, diplomatul jefuit și ucis de pirați. Ciclul se încheie, tenacitatea eroului este răsplătită. Invitat de gazda londoneză să-i citească din misterioasa carte, Baldassare va avea semne de suferință fizică în timpul lecturii; i se întunecă vederea și amețește, textul i se refuză ca și cum *nu* el ar fi cel *ales* să-l descifreze, să afle tainicul nume mântuitor.

Privit cu indiferență de Dumnezeu, scepticul Baldassare rămâne sub semnul inexorabilului cei-paște pe toți cei din rasa horafienei *aurea mediocritas*, sau a cartezienii specii a îndoiiții existențiale, înrudită cu sensibilitatea noastră milenaristă de sisifi etern rătăcitor într-un exil asumat, savurându-ne abisul dintre dorință și faptă, dintre căutarea adevărului într-un sideral elan teoretic și fărădelegile puterii cu întregul cortegiu de războaie, crime și răstigniri.

Liberalism și intelectualitate

ion crețu

Există numeroase concepte care, nu odată, stârnesc polemici în funcție de unghiul de vedere din care sunt privite. Un asemenea concept controversat este cel de intelectual. Uneori, se manifestă tendința de a se asimila ideea de intelectual cu cea de scriitor, de "gânditor", de universitar, în cel mai fericit caz, și de a exclude numeroase alte categorii de ocupații, în ciuda evidentei lor legături cu rădăcina latinească a termenului: *intelligere* - a înțelege. În primii ani ai post-revoluției române, de pildă, inginerii, din rațiuni strict politice, nu erau considerați ca făcând parte din rândul intelectualilor, aceștia neocupându-se, chipurile, de ceea ce francezii numesc "choses de l'esprit."

În virtutea unui asemenea mod, oblic, de a privi lucrurile, s-a considerat că institutele de cercetări, dar nu numai ele, trebuie să devină "lucrative", respectiv să se autogestioneze, ca să folosească un termen consacrat. Această optică meschină asupra calității de intelectual nu a fost prezentă numai în spațiul românesc comunist, dar și aiurea, la noi ajungându-se însă la soluții care adesea frizau absurdul. În anul de grație 2004, situația institutelor de cercetări de la noi a atins pragul cel mai de jos.

Un caz oarecum fericit l-a constituit asocierea unor institute de cercetări cu fenomenul producție, pe linia specialității. Este cazul universităților americane, de pildă, ale căror proiecte de cercetări sunt puse în serviciul unor beneficiari economici. În felul acesta institutele respective, beneficiază de o anumită "aisance", care le înlesnește o mai bună calitate a cercetării, posibilitatea achiziționării unei aparaturii superioare tehnic etc. Mai concret, o mare companie farmaceutică americană s-a oferit să plătească Facultății de Medicină de la Harvard suma de 1 milion de dolari, plus un bonus substanțial profesorilor, pentru a produce un serial de televiziune despre unele noutăți din domeniul cardiologiei. Se preciza că în timpul programului se va specifica faptul că Facultatea de Medicină nu sprijină politica respectivei firme farmaceutice... cu condiția însă de a se accepta inserarea mai multor spoturi publicitare în cadrul fiecărui episod produs. Oferta a fost refuzată, deși foarte tentantă, întrucât acceptarea ei ar fi însemnat să se "comercializeze învățământul", ceea ce nu este acceptabil. Acest exemplu a fost oferit de profesorul Derek Bok, autorul eseului *Universities in the Marketplace: The Commercialization of Higher Education* (Princeton University Press). El a avertizat asupra faptului că fenomenul comercializării învățământului american a atins cote nebănuite și inacceptabile. Până recent, activitățile sportive constituiau excepția, astăzi însă, colegiile și universitățile, care în trecut se țineau departe de piață, și-și dedicau eforturile exclusiv studiului și pregătirii studenților, se declară independente din punct de vedere economic - autogestionează! - sunt scutite de impozite etc. Companiile farmaceutice investesc miliarde de dolari în Facultățile de Medicină, acestea

"În urmă cu o sută de ani, s-a spus că între a cunoaște lumea și a o schimba nu este decât un pas; azi, pare că orice relație dintre cele două s-a pierdut."

Italo Calvino

și vânzând dreptul de autor asupra descoperirilor lor în domeniu, iar profesorii ocupă catedre de marketing "sponsorizate" de mari suprafețe comerciale. Această situație devine tot mai presantă pe măsură ce guvernul închide robinetul finanțelor îndreptate spre învățământul superior, obligând universitățile să facă reduceri de personal și să-și limiteze programele de cercetare.

După cum precizăm, cel mai evident exemplu de "comercializare" a învățământului superior îl oferă sportul. Antrenorii de fotbal și de baschet universitar american câștigă salarii anuale de o jumătate de milion de dolari, studenții sunt recrutați pe baza utilității pentru departamentele de sport ale universităților și nu potrivit performanței lor intelectuale, situație care viciază esența însăși a scopurilor declarate ale învățământului.

Dacă situația învățământului superior american ridică o problemă de moralitate, institutele de cercetare din România au atins de mult stadiul de colaps din cauza lipsei de finanțare de la guvern. Într-o situație asemănătoare se găsesc însă și confrății lor din

meditații
contemporane

multe țări occidentale, cu o economie de piață incomparabil mai înfloritoare. În principiu, această criză se pune în seama liberalismului, spre care intelectualii privesc cu scepticism, dacă nu chiar cu antipatie.

La începutul acestui an, peste 20.000 de artiști francezi, regizori, oameni de știință, avocați, medici și universitari au semnat o cerere prin care acuzau guvernul pentru faptul că duce un război împotriva inteligenței și instituie o stare de "anti-intelectualism". Printre semnatari s-au numit filozoful Jacques Derrida, regizorii de film Bernard Tavernier și Claude Lanzmann, regizoarea de teatru Ariane Mnouchkine, Jack Lang, fostul ministru al Culturii și Cohn-Bendit, eroul mișcărilor studențești din mai 1968. Semnatarii scrisorii au denunțat "politica foarte coerentă" de "a pauperiza și a fragiliza orice domeniu... considerat neproductiv, inutil sau disident."

Sylvain Bourmeau, potrivit lui „The Guardian”, ziarist la revista „Les Inrockuptibles”, și unul dintre organizatorii manifestației a declarat că la un moment dat semnăturile pe Internet soseau într-un ritm de 700 de oră, ceea ce dă o imagine mai clară despre dimensiunea fenomenului.

Trebuie să recunoaștem că acuzația de anti-intelectualism, foarte gravă, este deosebit de dăunătoare pentru Franța, o țară cu o îndelungă tradiție intelectuală. Dar, spre deosebire de țara noastră, unde problema "imaginii" este o chestiune de esență, în Franța, ea nu reprezintă decât ceea ce este în realitate, o făcătură. A opera necesara distincție între cele două reprezintă și asta o minimă dovadă de intelectualism.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Filodem din Gadara (110 - 35 î.Chr.)

Epilog

Am fost cândva îndrăgostit, cine n-a fost?

Am petrecut grozav, cine n-a fost la chefuri?

Ba nu, nebun am fost, de bună seamă -

Spre-al cui folos, decât al unui zeu?

Dar, ducă-se! căci părul alb sosește -

Solul înțelepciunii-adus de vârstă.

La vremea jocului, noi doi zburdat-am;

De-acum e însă vremea vredniciei.

alina boboc

Variațiuni pe aceeași temă (I)

A

morul, ca temă de comedie, a funcționat întotdeauna cu succes, în tratările cele mai diverse, în funcție, firește, de epocă și de autor. Dramaturgul Eric-Emmanuel Schmitt s-a

impus în spațiul european în ultimii zece ani, textele sale (între care amintim **La nuit de valognes**, **Le visiteur**, **Le libertin**, **Frederick ou le boulevard du crime**) fiind traduse și jucate în peste douăzeci de țări. De această dată, autorul aduce în fața publicului o piesă de dragoste, **Variațiuni enigmatice** (apărută la Paris, sub titlul **Variations enigmatiques**, în 1996 și, aproape imediat, în 1998, și la București, tradusă din franceză de Paola Bentz-Faucci și tipărită la Editura Cartea Românească).

Jucată în Franța, la Teatrul „Marigny“, avându-i în distribuție pe Alain Delon și Francis Huster, și în teatre din orașe importante ale lumii (Londra, Los Angeles, Tokio, Berlin, Moscova), piesa a avut premiera și la București (2. IV. 2004), în prezența autorului și a ambasadorului Franței în România, la Teatrul „Nottara“ (în colaborare cu Teatrul „Sică Alexandrescu“ din Brașov). Evenimentul s-a înscris în cadrul Festivalului organizat de Institutul Francez, „Coup de théâtre à Bucarest“.

Regizorul Claudiu Goga a ales pentru cele două personaje, Abel Znorko și Erik Larsen, doi actori consacrați, Alexandru Repan și Mircea Diaconu și a preferat o abordare foarte corectă, fidelă față de text, probabil cea mai potrivită în cazul unei scrieri surprinzătoare prin alternanțele de ritm și prin contrastele pe care a fost construită. Având ca

thalia

laimotiv melodia **Variațiuni enigmatice** a englezului Edward Elgar, piesa se constituie într-un dialog între doi bărbați, foarte diferiți (Abel Znorko este un scriitor celebru, laureat al Premiului Nobel, pe când Erik Larsen nu este decât un profesor de muzică, dintr-un târg de provincie), care au iubit, fiecare în felul lui, aceeași femeie, Hélène Matternach. Deși absentă fizic din scenă, ea capătă progresiv consistența unui personaj, pe măsură ce dezvăluirile celor doi bărbați despre ea se adâncesc. Cele trei personaje sunt de fapt niște măști, alcătuite cu grijă de fiecare în parte. Astfel, Abel Znorko se adăpostește sub faima lui de scriitor, se izolează pe o insulă polară, unde totul i se livrează la cerere („pâinea, carnea, leguma, femeia“), fiind poreclit de localnici Căpcăunul din R'svann'y, din cauza comportamentului său antipatic. Își asumă această opțiune de viață, departe de lume, pentru a se feri de banalitatea și de vulgaritatea acesteia, motivând: „am oroare de orice distracție care complică existența, așa că m-am ținut întotdeauna departe de dragoste“. Erik Larsen își asumă rolul unui ziarist de la o gazetă de provincie, „Glasul Nobrovsnikului“, și vine în casa celebrului scriitor de la „trei sute de kilometri plus o oră de vapor“ pentru un interviu, replicându-i: „Ce-i extraordinar este că descrieți chinurile dragostei ca nimeni altul“. Hélène Matternach are un statut dihotomic: pentru Znorko este o profesoară de literatură din târgușorul Nobrovsnik, admiratoare a lui, iar pentru Larsen este o cunoștință întâmplătoare într-un orașel.

I

ndiscutabil, am intrat în zodia filmului. După ce am fost răsfățați cu un festival de film european, un altul se desfășoară în aceste zile la Cluj. Este vorba de cea de-a treia ediție a Festivalului Internațional de Film „Transilvania“ (TIFF) de la Cluj. Dar nu despre această manifestare de excepție voi vorbi în acest număr (o voi face pe larg în numărul viitor). Vă propun un alt subiect, inspirat de o discuție pe care am avut-o cu tânărul regizor Tudor Giurgiu, directorul și sufletul acestui festival clujean. Printre altele, în dialogul pe care l-am purtat cu el, am atins și problema scenariului. De ce în România, scenariul continuă să fie în mare suferință? Răspunsul este cât se poate de clar. Nu avem o școală de scenariu, iar tinerii nu au de la cine învăța. Mi-am permis să le propun regizorilor o

arta filmului

schita de portret neconvențional intitulat „Ardoare și pasiune: Carmen/Damian“.

Se poate trăi fără teatru? Se poate trăi fără film? M-am întrebat de multe ori. Întâmplător am găsit două răspunsuri. Unul din film și celălalt din teatru. Nu de mult am vizionat filmul lui Fatih Akin **Solino**, o poveste autobiografică, o lecție despre viață și idealuri. (de altfel, Fatih Akin este prezent și la TIFF cu recentul său film **Head On**, premiat anul acesta la Berlin cu „Ursul de Aur“). Personajul principal, un puști italian, care emigrează împreună cu familia în Germania, pentru a deschide o pizzerie, este fascinat de film. Descoperă arta imaginii și este convins că nimic nu este mai important decât filmul. Într-o bună zi, în mica pizzerie vine un mare regizor italian. Copilul se uită la el cu respirația

Schiță de portret cinematografic neconvențional

irina budeanu

tăiată. Își ia inima în dinți și îl întreabă: „Există ceva mai important decât filmul?“ Iar regizorul îl întreabă la rândul lui: „Tu știi să observi? Deși treci mereu pe aceleași străzi, ai observat cum cade lumina, ce secrete au oamenii care locuiesc aici?“ „Da“, se grăbește micuțul să-i replice. „Eu când voi fi mare, voi face film. Pentru mine nu există nimic mai important pe lumea asta decât filmul.“ Iar marele artist îi șoptește: „Există un răspuns la întrebarea ta. Întotdeauna este ceva mai important decât filmul. Ardoare și pasiune“. Sincer, nici eu nu am înțeles ce a vrut să spună. Abia când am zărit-o pe Carmen Stănescu, în spectacolul **Leul în iarnă**, am înțeles. Înaltă, subțire, grațioasă, ea pășește în viață și pe scenă ca o regină. „Ardoare și pasiune“, par a spune fiecare dintre gesturile, cuvintele și zâmbetele ei. Dar ce se ascunde dincolo de chipul perfect al actriței? O nesfârșită dragoste. Pentru tatăl și mama care nu mai sunt, pentru Biserica Silvestru, pentru creioanele, ascuțitoarea și mașina veche de scris a tatălui, pentru serile pline de farmec din grădina copilăriei. Dar, dacă mă uit mai atent pe chipul doamnei Carmen Stănescu, văd dintr-o dată încă o imagine, care se suprapune mereu peste ochii ei. Ba mai mult, se agață de pielea ei și parcă nu o recunosc. Poartă în ea două portrete. Am întrebat ce se întâmplă? Și am aflat că nu poți vorbi de Carmen, nu poți spune cum arată, cum zâmbeste, ce preocupări are, ce neliniști, fără să spui în același timp, Damian Crășmaru.

Soțul, prietenul, confesorul, iubitul, cel care se află mereu împreună cu ea. Aristocrat, boem, trece printre oameni cu mare eleganță. Mă uit la Carmen și îl văd pe Damian. Mă uit la Damian și o văd pe Carmen. Cum aș putea să le fac un portret cinematografic? Aș începe filmul chipurilor în alb și negru. Cu o seară de vară, undeva la margine de București. O fetiță blondă, zglobie și pusă pe șotii. Pe chipul ei luminos, o mică umbră. În jocul buclor stăruie o altă imagine. A unui chip de băiat brunet, cu ochi mari, năvăș. Acolo se afla el, încă de la începuturi. Deși nu se cunosc, nu se vad, ei sar împreună un șotron imaginar. În căsuțele șotronului, apar zeci și zeci de personaje, care mai de care mai interesante. Ele vor fi viitoarele roluri pe care cei doi, uniți pe viața, le vor întruchipa. Brusc, imaginea se sparge, camera de filmat îmi alunecă din mâini. La capătul șotronului, în ultima căsuță, fetița blondă dispăre. O dată cu ea și chipul băiatului. Șotronul se răstoarnă și eu mă trezesc pe scena Naționalului bucureștean. Stau aproape de Carmen și Damian. Ei, în **Leul în iarnă**, eu, spectator. Mă uit la ceas și îmi dau seama că e târziu. Că am de făcut un portret pe care trebuie să-l predau urgent. Dar n-am nici o idee. Cum să faci un portret în doi? Da, să trăiești viața cu ardoare și pasiune.

Expresia *discurs feminin* sau *scriere feminină* a fost folosită la început pentru a desemna un eveniment, o apariție nouă care se instalează și modifică normalitatea tradiției literare, până atunci, apanaj exclusiv masculin. Văzut de unii semn de transgresiune, de curaj sau de exihție, discursul feminin reprezintă, după părerea noastră, doar un act de libertate și autenticitate care corespunde, sau ar trebui să corespundă, intervenției culturale a femeii în condiții de deplină fidelitate cu ea însăși.

În ultimul timp, într-un număr mare de țări a fost recunoscută, în diverse analize de ordin cultural, antropologic, filozofic, lingvistic sau literar, *diferența* pe care prezența femeilor o introduce în diverse domenii, fie în modalitățile și formele de cunoaștere, fie în formele de ex-

Discursul feminin

mariana ploae-hanganu

conținutului discursului ca mai apoi, să se preocupe de temporalitate și epistemologie în scrierea feminină). Acest gen de critică a generat prin specializări ulterioare, o nouă ramură care se ocupă de probleme feminine în literatură (și nu numai), denumită *feminist criticism*, *Gyno-* sau *gender criticism*. Concluzia acestor studii este că de-a lungul timpului a avut loc o suprimare a inconștientului feminin, mereu vizibil în codul simbolic al limbii, ceea ce a făcut ca o parte a realității umane pe care femeile o reprezintă, să fie omisă din expresia literară sau de altă natură.

Apariția femeilor-scriitor în multe țări din lume nu a făcut decât să facă evidentă această diferență intrinsecă, această identitate feminină, redusă la tăcere de cultură dominantă. Fie că femeile-autor sunt conștiente de această diferență, fie că nu, scrierea și discursul feminin în general descoperă existență și a unei alte realități. Diferența se poate observa, spre exemplu, în alegerea tematică, intim relaționată cu ființa umană și experiența de viață (corporală, interioară, relațională, socială) trăită de femei, dar devine și mai explicită în formele de expresie ale conținutului de idei, indiferent care ar fi el.

Curios, discursul feminin în literatura română după '89 nu arată mari diferențe tematice față de cel masculin. Și cu toate acestea, diferența există la alte niveluri, de exemplu, în ritmul discursului, în sintaxă și semantică, în structura textelor, în construcția personajelor, în reprezentarea temporală, în funcțiile atribuite spațiului, obiectelor etc., ceea ce este semnalul unei noutăți discursive flagrante.

Cu toate că autoarele contemporane, în cea mai mare parte a lor, refuză identificarea cu discursul feminin, nu există nici o îndoială că scrierile lor indică, în formele de a simți și a

percepe, de a gândi și exprima o realitate sau o ficțiune - o modificare, un *altceva* care apare în profundă sintonie cu viața și experiența lor. Aceasta nu înseamnă că nu există scriitori-bărbați cu trăsături discursive, considerate feminine. Julia Kristeva și Hélène Cixous de exemplu, pun sub același semn, al scrierii feminine, pe Marcel Proust, James Joyce și Virginia Woolf, pe Jean Genet, Collette și Marguerite Duras. Prin urmare, diferența făcută între discursul feminin și cel masculin nu se bazează pe diferența biologică între cei care scriu, ci pe modalitatea diferită de a vedea lumea, de a fi în lume, modalitate pe care anumiți scriitori-bărbați o împărtășesc de asemenea.

Din punct de vedere istoric și cultural este important să se țină cont ca această căutare a identificării discursului feminin să se situeze pe fundalul mai amplu, trăit pe diferite niveluri de societatea noastră la început de secol, acela al recunoașterii diferenței fundamentale de care femeile - ca o clasă bio-socio-culturală - sunt purtătoare. Iar această diferență, o dată asumată, nu poate decât să îmbogățească în cele mai diverse domenii societatea, în mod tendențios, monolitic și uniformizată, pe care cultura (și nu numai) a produs-o.

La nivelul expresiei literare, identificarea discursului feminin poate să aducă la lumină și la cunoștință că există și alte modalități de expresie în marea diversitate posibilă a creaturii umane.

conexiunea semnelor

presie literară și artistică. Referitor la studiile literare și lingvistice, această afirmație are deja o lungă istorie. Încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, critica literară franceză, engleză, italiană sau nordamericană a observat cu atenție literatura feminină, căutând să descopere născături noi, purtătoare de caracteristici care, în ansamblu, să evidențieze diferențe semnificative față de discursul sau scrierea masculină.

Critica franceză a fost poate prima care s-a preocupat de definirea *identității feminine* prin intermediul expresiilor simbolice conținute în discursul feminin, și aceasta desigur, datorită formației lingvistice, literare, filozofice etc., pe care o aveau autoarele studiilor respective. S-a pus în evidență astfel, existența unui limbaj propriu femeilor, limbaj care exprimă experiențe ale intensubiectivității, ale corpului și ale dorinței - reduce la tăcere de ordinea simbolică dominantă, masculină atât ca origine, cât și ca formă de expresie. Critica anglo-americană a încercat chiar definirea a ceea ce a numit *gender writing*, ca formă particulară de expresie a femeilor (la început concentrându-se asupra

ana amelia dincă

Pe cele două șevalete, care stăteau în fața mea, pânzele corespundeau acelorași tendințe neoexpresioniste, puțin diferite stilistic, de cele câteva lucrări văzute cu șapte ani în urmă, într-o mapă. Scenografa Andreea Câmpeanu îmi vorbise atunci cu admirație despre acest mare artist, care, pentru noi, tinere aspirante la Academia de Arte, era un fel de zeu încoronat al culorilor.

Peste câțiva ani aveam să aflu de la poetul Șerban Codrin că Ilie Cioartă beneficiase de bursa „Theodor Aman“, dovadă a recunoașterii talentului său drept unul excepțional al generației sale.

La începutul lunii iunie din 2003 am redescoperit spiritul fantastic ce-i caracterizează pictura, acolo, în noul atelier din Intrarea Iulia Hașdeu, care aparținuse regretatului Octavian Vișan, unde artistul, cu modestie își pregătea o viitoare expoziție. A fost un prilej de a constata că există o magie a imaginii construite de plasticianul care se

Magia imaginii

autodefineste un visător călătorind prin a doua jumătate a secolului XX.

Copilăria și-a petrecut-o sub zodia ierburilor și a elementelor primordiale. Atmosfera, trăirile avute atunci, în satul său natal, Poenari, loc de o frumusețe aproape cosmică, i-au marcat întreaga operă.

Mai târziu artistul s-a îndrăgostit, iar haosul cromatic constituit în stralul suport al lucrării ce avea să se nască, a lăsat imaginația să găsească raporturi de forme și culori, personaje, o lume vegetală, care a creat în final pictura psiho-poetică ce conceptualizează un ideal feminin ca măsură a tuturor lucrurilor.

Îmbrăcate în rochiile din reveriile artistului, fetele sunt redată în atitudini pline de mister și sunt chiar zeități ale frumuseții, majoritatea acestor compoziții fiind omagii aduse tinereții. I-au rămas întipăriți în minte fericirii ani de după studenție când îl vizitau în mansarda sărăcăcioasă a unei superbe case bucureștene prietenii-poeti Ion Murgeanu și Ion Roșu ori amicul de o viață, ziaristul Corneliu Ostahie.

Renunțând în mod deliberat la subiectul recognoscibil pentru a ne lăsa în evanescențele contururi ale petelor de culoare să bănuim

numai o formă umană stilizată sau o formă fără destinație figurativă, artistul acordă subiectului cromatic un rol important, ceea ce nu înseamnă respingerea rigorilor normative ale desenului.

Plasticianul este convins că numai o bună stăpânire a acestora poate conduce spre reușita imaginii.

În permanență la curent cu fenomenul artistic european, consideră arta noastră mai statomnică în principii valoroase de creație decât cea occidentală actuală, care deseori, în fuga după noutate se pierde în derizoriu. „Se fac prea multe experimente de dragul experimentelor, iar părerea mea este că ceea ce contează este trăirea puternică pe care artistul o traversează în momentul creației. Starea afectivă se lasă condusă de meșteșug, de cunoștințele profesionale, acumulate de-a lungul întregii experiențe. Dacă nu se întâmplă

plastică

așa, lucrarea nu rezistă, se pierde în platitudine și neant“.

Dar pânza **Vremea peștilor** nu a vrut să țină seama de aceste criterii și nici artistul nu a mai dorit să expună după 1989 în țara sa. Nu ne rămâne decât să mergem în galeriile de artă din Anvers, Jesi ori L'Aquila pentru a-l cunoaște pe Ilie Cioartă așa cum este.

Când un înger își pune în cap să fie poet

grafomania

Ca un editor care se respectă, domnul Vasile Bârgău își însoțește cărțile publicate de editura dumnealui, anume Călăuza (care, printre altele, a publicat și cărți serioase), cu câteva cuvinte. „Dacă primul român ajuns în Regatul Unit al Marii Britanii a fost Vlad Țepeș - DRACULA - care i-a înfiorat pe mândrii insulari, ultimul român sosit în același regat este îngerul Daniela“, scrie domnul Bârgău pe coperta a patra a unei cărtoae, cu coperte cartonate și de prost gust, ca un oracol. Aflu în curând că a fost realizată după o idee a autoarei și mă lămuresc. Probabil că tocmai vă amuzați, gândindu-vă că nu astfel de cuvinte se scriu în întâmpinarea unei cărți, aflate chiar la a doua ediție. Exact, nu așa se scrie o întâmpinare. Dacă Daniela (autoarea semnează doar așa, și habar nu am ce-o fi fost în capul ei, dar nu aici e marea bubă) este, într-adevăr, un înger, asta nu înseamnă că se poate vorbi de un talent intrinsec al dumisale, cu atât mai puțin că ar fi ultimul român ajuns în Marea Britanie (de unde și până unde?). Până acum n-am auzit de nici o ființă înaripată care să fi făcut dovada talentului în vreun gen artistic (dacă dumneavoastră cunoașteți pe vreunul, să-mi spuneți și mie). E drept, nu-i timpul pierdut.

Considerând probabil că limba română nu i-a fost suficient de recunoscătoare

pentru publicarea primei ediții din © (așa se cheamă volumul ei de versuri, ©, fără a înțelege de unde vine, de la „drepturile de autor“ sau poate de la numele editurii, de ce nu?!), Daniela scoate în 2004 o a doua ediție din ©, una bilingvă, româno-engleză, revăzută și adăugită. Mă îndoiesc că ar fi așa, pentru că o revizuire serioasă ar fi dus la inexistența acestei cărtoae. Îmi imaginez că acum, când eu tocmai o ponegrec pe autoare în această rubrică ingrată, englezii fac coadă la librăriile centrale și se păruiesc pentru a obține un exemplar din © și pentru a se delecta cu versuri precum: „De câteva milenii-ncoace/ alergăm de colo până dincolo/ după ziua de mâine/ cercetați inefabil/ urmăriți de poter(o)a(sa) binocloasa/ dușulii de ibric/ și-ncălziți de scaunul electric“ (*Pre-istorie*). „Poter(o)a(sa) binocloasa“, „dușulii de ibric“?! Dacă în gloata de englezi care s-au păruit acum câteva minute pentru o cărțuie semnată Daniela s-o fi aflând și vreunul mai de Doamne-ajută, adică mai destupat, ce-o fi înțeles acesta din „showered by a tea kettle“ (versiunea în limba engleză îi aparține, presupun, autoarei și lui Cristian Mocanu)? Mai mult ca sigur că nu a înțeles nimic. O să-și încerce norocul în altă parte. Poemul se cheamă *Barter* (mai pe românește *Troc*): „în piața cu vechituri/ la kilogram sau la bucată:/ vorbe// Molii

și șobolani și alții tânjesc./ bale(le) cad după o bucată/ de haină degeaba./ degeaba n-au lei/ au emigrat și ei:/ la zoo acum îs/ acu' nu mai îs/ ca antichitățile/ din muzeul cu verbe“. Aruncându-mi ochii pe versiunea în limba lui Shakespeare, descopăr că autoarea le explică englezilor că leii sunt și moneda curentă folosită de bulgari, moldoveni și români. Altfel spus, o încărcătură socială a poemului... Presupunând că (nu) v-au interesat toate aceste lucruri, nu ar fi rău să citiți un *Profil* al autoarei în concepție proprie: „A fost în 1969 când eu și mama am decis să ne trăim viețile separat! Eram un copil nou-născut numit Daniela, așa că nu-mi aduc aminte prea multe, dar am auzit că s-a întâmplat într-o zi de joi, în acel municipiu din România. La 17 ani, de Sfântul Nicolae, am fost premiată de «Scânteia tineretului - Suplimentul literar artistic» pentru debut în proză scurtă... Inclusă în volumul antologic de haiku «Umbra libelulei» (1993), co-autor (cu Cristian Mocanu) la «Dicționarul verbelor neregulate în limba engleză» (1998)... iar mai apoi, în 2002 fiind publicată prima ediție a volumului meu «©». Acum locuiesc în Marea Britanie și lucrez la un fel de jurnal care va fi publicat, de asemenea, atât în limba română, cât și în engleză. Pentru mai multe informații vizitați adresa de website...“. În caz că vă va interesa... Eu, una, nu cred că englezii se vor mai păcăli o dată...

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

„Există reprezentări ale infernului în care viermuiala, aglomerația fojgăitoare și amestecul promiscuu sunt trăsăturile dominante. Cam aceasta ar fi imaginea globalizării dacă nu s-ar respecta mersul vertical, demn, al fiecărei națiuni. Comanda deplină a ceea ce ești ca entitate națională, acceptarea, neînflorită, de sine, disciplina lucidității și a eleganței în raporturile cu sine și cu ceilalți se numără printre trăsăturile care, cultivând naționalul, dau valoare internaționalului. Plăcerea de a fi demn

citate surescitate

este, asemenea majestății pentru suveran, cheia virtuților libere care conservă autonomia națională în mijlocul colectivității internaționale.“

„Ideea de a construi noțiunea de «globalizare» ca soluție de lichidarea suveranității și a suveranității este o evoluție evoluată din punct de

vedere economic mi se pare perversă și cred că sursa ei se află într-o grosolană modificare a realității. Nu găsesc normală ideea potrivit căreia excelența unui popor este o injustiție față de altul, care nu ilustrează nici o excelență. Dimpotrivă, natural ar fi să afirmăm superioritatea națională unde este cazul și, convers, minoratul celor care, dintr-un motiv sau altul, nu și-au realizat încă excelența la care suntem chemați în mod firesc. Superioritatea nu se poate induce forțat, prin ștergerea amprentei istoriilor naționale, decât cu riscul de a se ajunge la «forme fără fond».“

„Demnitatea națională nu este o vorbă care să ne umfle piepturile la mitinguri cu multe steaguri în vânt. Este o realitate tangibilă, vizibilă în ordinea vieții publice, în prosperitatea economiei, în respectul de care se bucură în fața administrației oricare cetățean, în voința de a fi respectat pe care o nutrește fiecare membru al societății și, în fine, demnitatea

națională ține de ceea ce este dispus să jertfească fiecare pentru ca toate acestea să nu-i fie smulse.“

„Demnitatea națională nu este apanajul exclusiv al politicianului sau al militarului, ci este o realitate cotidiană, un plebiscit de fiecare zi. În viața modernă, fără putere națională. De aceea unii, leneși în gândire și fapte, au aderat fără discernământ, la ideea globalizării, care ascunde pericolele dictaturii.“

„Ridicându-se pe ștergerea identităților naționale, comunitarismul acesta nu ar face decât să nască un prunc, deja mort, o comunitate de paie, sortită eșecului. Numai abordarea lucidă a acestei probleme ne poate transforma într-o umanitate de Renaștere. Lumina nu înseamnă ștergerea culorilor, ci încurajarea lor, până ajung să strălucească.“

(Ion Deaconescu - „Oglinda literară“)

Mai există Europa Centrală?

marilena țiprigan

Nu demult, la Uniunea Scriitorilor, am avut prilejul de a ne întâlni cu câțiva scriitori slovaci, moment rar, dat fiind faptul că, în ciuda bunelor relații care au existat dintotdeauna între România și Republica Slovacă, culturile celor două țări se intersectează destul de rar, poate și pentru că persistă anumite prejudecăți născute din ignoranță sau dezinformare. În general, în Slovacia, cultura românească se limitează la câteva nume: Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, I.L. Caragiale, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, George Enescu, Constantin Brâncuși, Corneliu Barborică. Pe de altă parte, în România, cultura slovacă este deseori asociată spontan cu cultura cehoslovacă și, grație unor traduceri recente, cu câțiva autori slovaci: Rudolf Sloboda, Ladislav Ballek, Pavel Vilikovský, Anton Hykisch. Ne întrebăm dacă apartenența la o cultură minoră atrage după sine delimitări ce sfidează realitatea geopolitică și condamnă la izolare, la interiorizare, la refuzul de a se deschide spre alte culturi minore, acceptând doar "marile culturi" drept măsură a grandorii și a valorii. În ce măsură intelectualii slovaci se simt solidari cu marile culturi occidentale, în contextul în care realitatea politică creează o nouă hartă a Europei odată cu aderarea Țărilor Baltice, a Ungariei, Poloniei, Cehiei și Republicii Slovacă la Uniunea Europeană? Există, în rândul intelectualilor slovaci, conștiința apartenenței la o Europă Centrală mai mult decât la o Europă Occidentală? Am pus aceste întrebări scriitorilor slovaci în cadrul întâlnirii ce a urmat celei de la Uniunea Scriitorilor, întâlnire ce a avut loc la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București.

Anton Hykisch, unul din oaspeții slovaci, a butat în anii '60. Din cauza atitudinii sale ostile față de ocupația Ceho-Slovaciei de către

armatele țărilor ce semnaseră tratatul de la Varșovia, a fost eliminat din Uniunea Scriitorilor și i s-a interzis dreptul de a publica timp de șapte ani. După Revoluția de Catifea, devine ambasador al Republicii Slovacă în Canada, fiind una dintre personalitățile politice vizionare care îndeamnă: "Să nu ne temem de lumi!". Pentru A. Hykisch, Europa Centrală reprezintă țările situate în acest spațiu geografic, ce au suferit dominația austro-ungară, inclusiv Croația și Slovenia. Scriitorul slovac definește Europa Centrală ca un subsistem unitar, alături de Scandinavia, zona balcanică, zona mediteraneană, Europa Occidentală și Europa Mică, din aceasta făcând parte: Franța, Germania, Benelux, vorbește de așa-zisele euroregiuni între care ar fi posibilă o colaborare mai ales de ordin economic, iar în ceea ce privește poziția Slovaciei în acest subsistem, A. Hykisch nu ezită să recunoască o stare de fapt: două din țările-membre ale Grupului V4, Cehia și Ungaria, nasc anumite "probleme psihologice pe fond istoric", reiterează nostalgii sau, dimpotrivă, prejudecăți. Scriitorul slovac anticipă chiar o reapropiere între Slovacia și Cehia în perspectiva optimistă a unei colaborări, limba slovacă devenind o nouă esperanto pentru cele două țări și, pe de altă parte, acesta anticipă prelungirea unor gesturi reticente ale Slovaciei vis-à-vis de Ungaria și Polonia.

La rândul său, Pavel Vilikovský, scriitor slovac postmodern tradus și în limba română și criticat, la noi, cu înverșunare pentru opiniile depreciative la adresa românilor așa cum transpar în proza sa, consideră că intelectualitatea slovacă aparține Europei prin disponibilitatea de a recepta culturile occidentale, dar, în același timp, "ca autori de texte de alt tip, nu putem spune că suntem parte integrantă a Marii Europe atâta timp cât literatura slovacă nu pătrunde în Vest". P. Vilikovský definește apartenența la o anumită euroregiune ca mișcare circulară în care două sau mai multe coduri culturale ajung să comunice, iar această

comunicare se realizează, în literatură, grație traducerilor. Astfel, literatura slovacă abia începe să-și afle locul său în Marea Europă. Este, fără îndoială, și cazul altor literaturi nedescifrate încă în limbile Europei unite.

Pentru Jan Lenco, un alt invitat slovac, scriitor recunoscut mai ales pentru arta povestirii, intrarea în Europa este un proces greu de realizat, imprevizibil. La întrebarea noastră, J. Lenco răspunde printr-o anecdotă legată de vizita lui Masaryk în Rusia, vizită în timpul căreia filosoful rus Saminskij îi împărtășește liderului ceho-slovac ideea că Rusia este interesată doar de popoarele slave ortodoxe, iar dintre cele neortodoxe - doar de slovaci, pentru că, prin mentalitate, aceștia s-ar asemena cel mai mult cu rușii: sunt umili, supuși, smeriți. Dacă religia, temperamentul sau mentalitatea unui popor ar decide asupra (non)apartenenței la o euroregiune, este greu de imaginat un areal omogen, așa cum îl fabula filosoful rus. În plus, Uniunea Europeană nu se vrea a fi un monolit în care culturile se pierd într-un balast fluid, uniform, rectiliniu, sterp, în care un singur „trib“ impune limba și cultura sa, celelalte limbi devenind simple dialecte - ca sa reluăm ideea unui poet clasic slovac panslavist, Jan Kollar -, ci un simbol al toleranței, al diversității și al solidarității. Panslavismul de

fapte culturale

odinioară, mai bine zis panrusismul, nu poate fi pus nicicum, după părerea noastră, în paralel cu "dogma" Europei unite, iar omogenitatea ca semn al căutării rasei pure și al autodistrugerii imanente nu reține nimic din alternativa contemporană, pe care, de altfel, mulți tineri intelectuali slovaci o privesc cu indiferență.

Slovacia, spațiu în care se rostesc încă nostalgii, prejudecăți, ambiții nedesăvârșite, țară predominant catolică, mozaic de "teritorii mixte", în care conviețuiesc slovaci, maghiari, țigani, polonezi, ucraineni, nemți, cehi, cultură minoră (dacă trebuie cu orice preț să o înscriem într-o opoziție binară), suportă „descentralizarea“, ca un dialog alternativ. Aderarea oficială a Slovaciei la Uniunea Europeană, recent împlinită, anticipă, în linii mari, destinul României de după 2007.

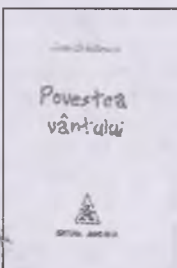
1) *Rogvaiv*
(Jozsef Racz),
Editura Timpul

4) *Orizont*
(Dumitru Mureșan),
Fundația Cronos

7) *Dreptul la singurătate*
(Alina Bein-Deșliu),
Editura Cartea
Românească

2) *Povestea vântului*
(Zeno Ghițulescu),
Editura Ardealul

5) *Triptic*
(Corina Anghel),
Editura Paralela 45

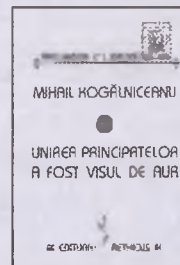

8) *Silabe călătoare*
(Romulus Sălăgean),
Editura „Rhabon“

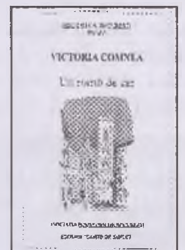
3) *Clepsidra secretă*
(Zeno Ghițulescu),
Editura Ardealul

6) *Unirea principatelor a fost visul de aur*
(Mihail Kogălniceanu),
Editura Aethicus

9) *Un romb de cer*
(Victoria Comnea),
Editura „Carte de suflet“

mariana criș

In săptămâna care a trecut, toată lumea cu mic cu mare a fost la târg. Nu la unul de la care și-ar fi putut cumpăra carne sau ouă, ci la unul la care se vindeau cărți. S-ar putea spune că pentru editurile, venite nu în număr prea mare, a fost un bun prilej de a-și micșora stocurile. De a-și lansa noile titluri. De a-i lansa pe debutanți. Lumea din jur era mai puțin interesată de ei, cum mai puțin era interesată și de cărțile lor, dar asta nu conta. Pentru debutant conta faptul că era „scos“ în lume, iar pentru editor că se mai întâlnea cu un critic, doi sau trei și uite așa cronică bună în revistele literare era asigurată. Pentru că nu trebuie să ne îmbătăm cu apă rece, lumea cumpără din ce în ce mai puțină literatură autohtonă contemporană. Iar până când piața va regla viața editorială va mai trece multă vreme. Dar să vedem ceea ce n-a putut rezolva încă „Bookarest“-ul nici în acest an? Statutul lui. Este și el un târg profesional sau unul comercial? Am spune că mai degrabă este unul comercial. Iar comerțul ăsta arată precum arată și țara. Adică ponosit, înghesuit; standuri mici, cu excepția unor edituri care „și-au permis“, blazat. Prima zi, organizatorii o rezervaseră - vezi Doamne! - profesioniștilor. Care profesioniști? Să fim serioși. Într-o țară unde nu există agentul literar, unde editorii nu plătesc drepturile de autor scriitorilor, unde totul se vinde și se cumpără ca la iarmaroc, putem vorbi de profesioniști în domeniu? Totul este după cum ai putut să te descurci. Adică ai reușit să preiei logistica de la comuniști, sigur că ai reușit să pui pe picioare o casă editorială mai cu „ștaif“. Ai reușit să ai în spate o fabrică de orice ar fi ea, ai reușit să te lipești și de o editură ș.a.m.d. Sau dacă ai reușit, prin diverse metode, să mai iei un fond de bani de pe la Copyro, fără să dai socoteală de el, imediat ți-ai înjghebat o editură. Mai pe la începutul anilor '90, „editura“ însemna o afacere profitabilă. De ce? Pentru că nu plăteai copyright, nu plăteai traducătorii, nu-i plăteai pe autori și atunci sigur că reușeai să te îmbogățești. Se pare că meteahna asta s-a perpetuat până astăzi, în ciuda existenței unei Legi a cărții. S-a înființat, ce-i drept, o singură agenție de copyright, dar cu o floare nu se face primăvară. Așa cum se întâmplă în viața noastră socială, așa se întâmplă și în lumea editorială. Adică totul este la întâmplare. Se descurcă fiecare cum poate. Unii mai bine, alții mai rău. S-au tot înființat și asociații ale editorilor, dar, aș dori foarte mult să le văd eficiența concretă. Nu în vorbe. Pentru că de ani buni atât în politică, cât și în lumea editorială aud numai vorbe. Toată lumea se luptă pentru drepturile autorilor. Dar când ele ar trebui să se manifeste concret, atunci se lasă o tăcere mai grea decât cea din

Semnătura lui Ștefan Augustin Doinaș se vinde cu un milion de lei

noaptea târzie. Atunci toată lumea uită că s-au făcut promisiuni. Și mai trece un an. Și ne mai întâlnim pe la diverse reuniuni și târguri, iar lucrurile rămân așa cum „am stabilit“, adică neschimbate. Astfel s-a întâmplat și cu ediția din acest an a „Bookarest“-ului. Nimic nou sub soare. Ba, mai mult, nu a mai fost nici invitatul de onoare. Mihai Oroveanu, directorul Târgului, a spus că ar fi trebuit să fie Grecia, numai că Târgul de la Salonic s-a transformat într-unul profesional și atunci Ministerul Culturii grec nu a mai avut bani. Iată că se întâmplă și la case cu mai mari pretenții decât noi! Dar și cu invitat de onoare și fără, lucrurile rămân la fel. Adică, mici, bere, cărți, lume, popor (care vine să se uite și, doar, unii cu dare de mână să cumpere). Era să uit. Anul acesta a fost o noutate. Spaghete și perne viu colorate pe la unul din standuri. Iar în ceea ce-i privește pe străini, mulți dintre ei au venit cu materiale publicitare. Unii au făcut și excepții. Dar, cum excepția confirmă regula, iată că i-am avut pe spanioli, care au știut să ne mai descrețească fruntea. După ce a fost invitată de onoare anul trecut, acum ea a găsit de cuviință să ne propună ceva inedit. A adus la standul ei și cele cinci state latino-americane. Pentru prima oară a fost prezentă Editura Fabulator, condusă de traducătorul Radu Niciporuc, care vrea să publice cu precădere traduceri din literatura de limbă spaniolă. Apoi, au mai fost cele două conferințe, organizate de Institutul

Galeriile „Zambaccian“ semnătura lui Ștefan Augustin Doinaș aruncată pe o carte valorează colosala sumă de un milion de lei. Evident, o sumă fabuloasă pentru mulți dintre noi. Iar dacă te mai gândești că au fost „voci“ care l-au deconspirat drept colaboraționist al fostei Securități, atunci, cu siguranță, intrăm în absurd. Bineînțeles că cel care vinde și cumpără la „Zambaccian“ nu s-a gândit nici un moment la acest aspect. Pentru el semnătura lui Doinaș e o marfă. Și nu numai a lui Doinaș. De curând citeam undeva că o parte dintre manuscrisele lui Borges s-au vândut la Paris cu sute de mii de euro. Așa că totul acum este de vânzare. Zâmbetul tău, urma pe care o lași pe vreo hârtie amărâtă, orele de nesomn pentru o coală scrisă, absolut orice. Nu contează, ai avut coloană morală, ai făcut rău cuiva, ai fost delator, dacă ți-ai lăsat „urma“ pe ceva, asta cu siguranță este de vânzare. Gândurile astea mi-au venit văzând pe Terasa „La Motor“, printr-o mică și bere, sau pe culoarele de lângă lifturi, când voiai să intri la etajele I sau III, acolo unde se aflau „noutățile“ la târg, pe anticari. Nici aceștia nu au prestanță. Oamenii, care cu siguranță nu au conștiința a ceea ce vând, stau în fața cărților, uitându-se abulic la tine. Nu contează că acele cărți plâng după raftul bibliotecii pe care l-au părăsit și ajung să stea fie în praf, fie pe te miri ce tarabă. Tineri, vârstnici, studenți sau pensionari trec pe lângă ei, unii se mai opresc, alții trec nepăsători.

fonturi în fronturi

„Cervantes“. Una despre Biblioteca virtuală Miguel de Cervantes și a doua despre teatrul spaniol contemporan, susținută de directorul Centrului de Documentare Teatrală din Madrid, Julio Huelamo Kosma. Acesta conduce un proiect de recuperare documentară (textuală și audiovizuală) și de cercetare a teatrului spaniol din a doua jumătate a secolului XX. La noi nu se poate vorbi despre așa ceva. Nu vom putea vorbi, decenii de acum încolo, de o Bibliotecă virtuală „Mihai Eminescu“. Abia s-a făcut cu multe eforturi CD-ROM „Eminescu“ și asta a însemnat enorm pentru bieții români, care mulți nu au computer acasă, deci nu-l pot vedea. Dar noi nu avem nici un sediu așa cum ar trebui al Bibliotecii Naționale, iar Bucureștiul nu are nici o Casă a Cărții, încât a vorbi de bibliotecă virtuale pare o irealitate.

De multe ori m-am gândit că mulți dintre noi trăim în lumi paralele. Pe de o parte, auzi de miliarde și miliarde de lei care se duc pe apa Sâmbetei, și asta în domeniul culturii, iar pe de altă parte, pentru carte nu se face nimic. Sigur, unii mi-ar reproșa că sunt cărcotașă sau, mai elegant spus, pesimistă. Dar cum poți fi altfel, când vezi că în jurul tău parcă totul se prăbușește. Adeseori trec pe lângă Biblioteca Națională. Arată jalnic. Dacă mă mai gândesc și la pachetele mari de cărți care stau aruncate pe unde nici nu te gândești, atunci cum să fii senin? Dacă mă gândesc la faptul că la

Doar cărțile rămân martorii tăcuți ai acestor vremuri „de vânzare“. Dincolo pe la standuri cărțile au, e adevărat, viață. Ele se plimbă dintr-o mână în alta și uneori mai ajung în vreo sacoșă, pe care scrie „Coca Cola“ A! și era uit: lumea venea în număr mare pentru ca intrare era gratuită. Bată-le să le bată de algeri! La această facilitate s-au mai adăugat și reducerile de 20% sau 30%, pe care le-au practicat multe dintre edituri. Nu mai spun că unele vindeau titluri cu 10.000 de lei.

Nu mă judecați greșit, dar aș vrea să ajung să trăiesc vremurile când vin la un târg de carte, unde spațiul este respirabil, unde există locuri special amenajate, cu programe bine definite, pentru lansările de carte, unde lumea se adună și discută serios despre problemele literare. Unde să nu mai existe această bălăceală bizantină între bere și carte, între mirosul de mici și lansarea de titluri. Unde lumea să zâmbească, să nu mai fie disperată, să nu-și mai calculeze atât banii până își cumpără o carte. Unde panoul publicitar să te îmbie să cumperi cartea pe care o găsești pe stand. Și ceea ce este mai important, timpul în care autorul să fie respectat.

Dar toate acestea rămân doar simple dorințe, pentru că la câtă mizerie morală și umană există în România, mai trebuie să curgă multă apă pe Dâmbovița pentru a spăla acest spațiu, unde Bizanțul și Comunismul au săpat urme adânci.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.